คำนิยม

ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนอันเกิดจากความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นที่ชาวบ้านคิดได้เองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น และสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดจากวิถีชีวิตของผู้คน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหาการจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชนด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวัฒนธรรม ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี และด้านโภชนาการ

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ทำให้ชาติพันธุ์ดำรงและสืบเผ่าพันธุ์ได้ ไม่ใช่ความรู้เดี่ยวๆ ระบบใดระบบหนึ่ง แต่ต้องอาศัยภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายมีทางเลือกผสมผสานส่งเสริมซึ่งกันและกันและผันแปรทั้งระบบดังนั้นชาติที่อยู่รอดมาได้อย่างมีเอกราชและมีศักดิ์ศรีจนถึงทุกวันนี้ก็ด้วยความสามารถในการเรียนรู้และการปรับตัวของบรรพชนในอดีต

ผมขอขอบคุณและชื่นชมคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัยเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ที่ให้ความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลและประวัติภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยดำเนินการจัดทำหนังสือที่รวบรวมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุด้านค่าว จ๊อย ซอ ในกิจกรรมการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘ คณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัยเทศบาลเมืองเขลางค์นครที่ผมขอขอบคุณและชื่นชม มีจำนวน ๑๒ คน ประกอบด้วย

ร.ต. จิต	ยุชมภู	ประธานคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายจรัส	ศรีจันทร์	รองประธานคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นางอรุณี	สุริยะมณี	รองประธานคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายณรงค์	โพธิลังกา	รองประธานคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายประเสริฐ	ใจสาร	เลขานุการคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายรส	สายวงค์ปัญญา	เหรัญญิกคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
พ.ต.ท. ทวี	ฝั้นเต็ม	ประชาสัมพันธ์คณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายสุรัติ	ศรีนวลฟูต๊ะ	ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์คณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
พ.อ. ดิเรก	มั่นฑะกะ	ปฏิคมคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นางวรรณิภา	จุฑารัตน์	ผู้ช่วยปฏิคมคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายเสนอ	ดวงน่าน	นายทะเบียนคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย
นายทอง	อินนันชัย	ผู้ช่วยนายทะเบียนคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย

และผมขอขอบคุณ อาจารย์ประดิษฐ์ สรรพช่าง ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างดียิ่งที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ในการแก้ไขข้อบกพร่องของเนื้อหาและสำนวนภาษาเพื่อให้มีความถูกต้องและเหมาะสมรวมถึงขอขอบคุณภูมิปัญญาที่เป็นผู้สูงอายุทุกท่านที่ได้ให้

ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการให้รายละเอียดข้อมูลต่างๆกับเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุคคลเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สมควรได้รับการยกย่องและควรนำแนวความคิดความรู้ และประสบการณ์ ถ่ายทอดและเผยแพร่เป็นมรดกให้แก่ลูกหลานในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร

ผมหวังว่าคุณค่าและประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้นำไปใช้ประโยชน์ได้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

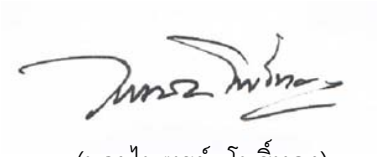

(นายไพฑูรย์ โพธิ์ทอง)
นายกเทศมนตรีเมืองเขลางค์นคร
๑ กันยายน ๒๕๕๘

คำนำ

ภูมิปัญญานั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมากปัจจุบันนี้สังคมไทยได้เปลี่ยนไปอย่างมากเช่น ทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ปัจจุบันนี้คนไทยมักมีค่านิยมต่างประเทศสูงทำให้คนไทยมักลงลืมกับศิลปวัฒนธรรมของตัวเอง เมื่อคนไทยได้เปลี่ยนความคิดของตนเอง วัฒนธรรมที่มีมาแต่ช้านานตั้งแต่สมัยโบราณก็เริ่มเลือนหายไปถ้าหากไม่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อาจทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้สูญหายไปจากสังคมไทยได้

เทศบาลเมืองเขลางค์นครได้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและเห็นความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมิให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้สูญหายไป จึงได้ดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน (ค่าว, จ๊อย, ซอ) ซึ่งเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นครประจำปีงบประมาณ๒๕๕๘โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยการนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมจัดทำเป็นหนังสือเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สังคมตระหนักและเล็งเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีประสบการณ์เป็นภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลัง และเป็นคลังสมองของสังคมที่มีคุณค่ายิ่ง

งานกิจการสตรีและผู้สูงอายุ
ฝ่ายส่งเสริมสวัสดิการสังคม
กองสวัสดิการสังคม
เทศบาลเมืองเขลางค์นคร
๔กันยายน ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
คำนิยม	ก
คำนำ	ข
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
ค่าว จ๊อย ซอ	
-ค่าว	
- จ๊อย	
- ซอ	
ประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร	
- ตำบลปงแสนทอง	
- ตำบลชมพู	
- ตำบลพระบาท	
- ตำบลกล้วยแพะ	
บรรณานุกรม	

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา การสังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง

ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวไว้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ภูมิปัญญาสะท้อนออกมาเป็น ๓ ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ

๑. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ

๒. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน

๓. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้

<u>ลักษณะของภูมิปัญญา</u>

ภูมิปัญญามีลักษณะเป็นนามธรรมอย่างน้อยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ คือ

๑. ความคิดเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่เรียกว่า(CognitiveSystem)ซึ่งประกอบด้วยระบบประสาทระบบสมอง และต่อมต่างๆทำหน้าที่คิดให้แก่ร่างกายและนักมานุษยวิทยาเชื่อว่าทำงานอยู่นอกเหนือจากการบงการของร่างกาย หมายถึง ทั้งส่วนที่เป็นจินตนาการและผลของการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้จะเป็นแหล่งสำคัญหรือที่มาของความรู้อันเป็นองค์ประกอบของภูมิปัญญาในลำดับถัดไป

๒.ความรู้ มีการนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ ภูมิรู้ ปรากฏอยู่ในแนวคิดทฤษฎีญาณวิทยาที่ว่าด้วยทฤษฎีแห่งความรู้การสืบค้นกำเนิดแห่งความรู้และธรรมชาติของความรู้ การหาคำตอบว่าตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ หรือว่าความรู้เป็นเพียงการพิจารณาเทียบเคียง ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริง

๓. ความเชื่อ เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของสังคมมนุษย์ มนุษย์แต่ละกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกันไป ซึ่งความเชื่อก็คือความศรัทธาหรือยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงของ

สังคม ความเชื่อมีอยู่หลายระดับทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันเป็นความเชื่อโดยทั่วไป และความเชื่อที่เกี่ยวกับวิญญาณโลกนี้โลกหน้าความดีความชั่วนรกสวรรค์บาปบุญคุณโทษ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในภูมิปัญญา

๔. ค่านิยม คือ สิ่งที่คนสนใจ ความปรารถนาอยากจะมี อยากจะเป็นที่ยกย่อง สรรเสริญ หรือเป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ มีความรักและมีความสุขเมื่อได้เห็นหรือได้สิ่งเหล่านั้นมา ค่านิยมจึงเป็นพื้นฐานของการจัดรูปแบบพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ภายใน และแสดงออกเป็นพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ ทางกาย วาจา และความคิด โดยสรุปค่านิยมเป็นพื้นฐานสำคัญทางภูมิปัญญา

๕.ความเห็น คือ ภาวะที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลหรือชุมชน ได้พิจารณาและใคร่ครวญโดยรอบคอบแล้วจึงลงมติตัดสินใจ ว่าควรจะแสดงออกในลักษณะอย่างไร เช่น เห็นด้วย ทำตาม ยอมรับ ปฏิเสธ ร่วมมือกระทำหรือดำเนินการ ด้วยเห็นว่าดี ชั่ว เหมาะสม ไม่เหมาะสม เป็นบาป เป็นบุญ เป็นต้น ซึ่งความเห็นในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นภูมิปัญญาประการหนึ่งที่มีผลสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งกาย วาจา และจิตใจ

๖.ความสามารถ หมายถึง ศักยภาพและประสิทธิภาพที่มีอยู่ภายในบุคคล เช่น ชุมชนในการที่จะจัดการเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะเดียวกับสิ่งที่เรียกว่า “พรสวรรค์” ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางกายและจิตใจร่วมกัน โดยแต่ละคนหรือชุมชนย่อมจะต้องมีแตกต่างกัน

๗.ความฉลาดไหวพริบ หมายถึง ทักษะที่ปรากฏอยู่ภายในจิตใจ หรือจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ไขป้องกันควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นหรือให้เป็นไปตามที่ตนเองหรือชุมชนต้องการ

ดังนั้น องค์ประกอบของภูมิปัญญาจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่เกิดคุณค่าแก่ความภาคภูมิใจซึ่งได้แก่ ความคิดที่เกิดจากการจินตนาการจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ความรู้อาจเกิดจากภูมิความรู้ที่ได้จากการทดสอบทดลองหลายครั้งจนได้ความรู้ที่แท้จริง ความเชื่อถืออันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีบาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้องค่านิยมที่คนในสังคมให้การยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งดีงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดแก่ลูกหลาน ความเห็นที่เกิดจากพิจารณารอบคอบจากชุมชนจนเกิดการยอมรับด้วยความจริงใจ ความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์หรือจากการฝึกฝนจนสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และค่านิยม การสั่งสมประสบการณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วจนสามารถสร้างองค์ความรู้และสังเคราะห์ใหม่ให้มีความก้าวหน้าและนำมาใช้งานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ค่าว จ๊อย ซอ

ค่าว จ๊อย ซอ จัดเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนา เป็นที่นิยมแพร่หลายในเขตจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทยที่ใช้ภาษาล้านนาเป็นภาษาประจำถิ่นวรรณกรรมพื้นบ้านแบ่งประเภทตามลักษณะการถ่ายทอดหรือการสื่อสารต่อกัน สามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

ประเภทวาจา คือวรรณกรรมที่ใช้วิธีการถ่ายทอด หรือสื่อสารต่อกันด้วยภาษาพูดโดยการบอกเล่าสู่กันฟัง การสนทนาซักถาม การอบรมสั่งสอน รวมถึงการขับร้องเป็นท่วงท่าทำนองต่าง ๆ ได้แก่ นิทาน บทเพลง เช่น ฮ่ำ จ๊อย และซอ ภาษา สำนวนคำพังเพย หรือคำคมต่าง ๆ ปริศนาคำทาย คำเกี้ยวพาราสีของหนุ่มสาว หรือกำอู้บ่าวสาว หรือ กำค่าวกำเครือ เป็นต้น

ประเภทลายลักษณ์คือวรรณกรรมที่ใช้ถ่ายทอดหรือสื่อสารต่อกันด้วยภาษาเขียนโดยมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร วรรณกรรมพื้นบ้านภาคเหนือในอดีตมักจะบันทึกด้วย อักษรธรรม และตัวอักษรฝักขาม มีเนื้อหาและรูปแบบของคำประพันธ์ที่หลากหลาย เช่น วรรณกรรมร้อยแก้วและวรรณกรรมร้อยกรอง คือ โคลง ร่าย และค่าว หรือค่าวซอเป็นต้น

ค่าว จ๊อย ซอ เกิดจากการคิดค้น ความคิด สติปัญญาของผู้คนในอดีตที่อาศัยอยู่ตามชนบทสิ่งเหล่านี้ในปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือในภาษาถิ่นตรงกับคำว่า “ภูมิผญ๋า” ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมมาแต่อดีตเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีวิถีชีวิตการทำมาหากินและพิธีกรรมต่างๆ ภูมิผญ๋าหรือประหยาเป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ มักแสดงออกเป็นคำพูดโต้ตอบกันเช่นการแอ่วสาวการถ้องซอ(การโต้ตอบกันระหว่างช่างซอชายหญิง) ค่าว จ๊อย หรือเป็นคำสอนที่ปฏิบัติตามกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

ค่าว เป็นคำประพันธ์ที่มีแบบแผนของชาวล้านนามีฉันทลักษณ์ที่ระบุจำนวนคำในวรรค และสัมผัสระหว่างวรรค สรุปเป็นคำกล่าวสั้นๆ “สามตัวเหลียว เจ็ดตัวเตียว บาทหลัง บาทหน้า”

จ๊อยเป็นวิธีขับลำนำโดยใช้ค่าวเป็นเนื้อหาหลักบางทีเรียกว่าจ๊อยค่าววิธีขับจ๊อยมักจะดำเนินท่วงทำนองไปอย่างช้าๆมีการเอื้อนอาจมีเครื่องดนตรีบรรเลงคลอประกอบหรือไม่ก็ได้ลีลาและทำนองจ๊อยที่นิยมใช้ ได้แก่ โก่งเฮียวบ่ง ม้าย่ำไฟ และทำนองวิงวอน

ซอ เป็นเพลงพื้นบ้านที่ใช้ค่าวเป็นเนื้อหาหลักแต่ฉันทลักษณ์ของค่าวจะเปลี่ยนแปลงไปตามทำนองอาจสั้นลงหรือยาวขึ้นและมีการบังคับวรรณยุกต์แตกต่างกันไป

สถานภาพด้านการแสดงค่าว จ๊อย ซอ

บทบาทของเพลงพื้นบ้านค่าวจ๊อยซอวรรณกรรมพื้นบ้านมีความสำคัญกับคนล้านนา โดยเป็นสื่อพื้นบ้านที่ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อชนิดอื่นๆเพราะเข้าถึงคนในท้องถิ่นได้ดีกว่า เพราะในอดีตชาวบ้านบางคนไม่มีโอกาสได้ฟังข่าว หรือ รับฟังข่าวสารจากสื่อ เช่นวิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ แต่มีโอกาสได้ฟังซอมากกว่า ดังนั้นเพลงพื้นบ้าน อย่างค่าวซอ หรือจ๊อย ซอ จึงสามารถบอกให้คนในท้องถิ่นรู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง และสามารถชี้แจงรายละเอียดยกตัวอย่างให้คนฟังเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในงานบุญประเพณีของชาว

ล้านนาจึงนิยมนำค่าวซอ จ๊อย ซอ มาขับกล่อมให้ความบันเทิง เช่นงานบวชนาคปอยข้าวสังข์ ปอยหลวง งานขึ้นบ้านใหม่ งานฉลอง งานบุญต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในงานมงคล

ในปัจจุบันจากกระแสความตื่นตัวทางวัฒนธรรมพื้นบ้านส่งผลให้คนส่วนหนึ่งหันกลับมาให้ความสนใจเพลงพื้นบ้านเช่น ซอเพิ่มขึ้น มีการถ่ายทอดให้เยาวชนในโรงเรียน และทางภาครัฐได้ให้การสนับสนุนโดยมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น ทำให้ ค่าว จ๊อย ซอ มีบทบาทและสถานภาพที่แตกต่างจากเดิมกลายเป็นมรดกทางปัญญาสำหรับคนในสังคมปัจจุบันอีกทางหนึ่งด้วย

ค่าว

ค่าวคืออะไร

“ค่าว”หมายถึงคำประพันธ์ที่มีลักษณะร้อยสัมผัสสอดเกี่ยวกันไป (แบบร่าย) และจบลงด้วยโคลงสองหรือโคลงสามสุภาพ มีหลายชนิดคือ เรื่องที่ปรากฏในเทศนาธรรม เรียกว่า “ค่าวธรรม”ถ้าแต่งเป็นจดหมายรักเรียกว่า“ค่าวใช้”ถ้านำไปอ่านเป็นทำนองเสนาะเรียกว่า“ค่าวซอ”หรือ“เล่าค่าว”และถ้าหากเป็นการขับลำนำตอนไปแอ่วสาวเรียกว่า “จ๊อย” แม้ชาวบ้านที่พูดคล้องจองกันเรียกว่า “อู้เป็นค่าวเป็นเครือ”

คุณสมบัติของนักแต่งค่าว มีดังนี้

๑) มีใจรักในการแต่งค่าวและเป็นคนละเอียดอ่อน

๒) ถ้าแต่งกลอนเป็น จะแต่งค่าวได้ง่ายขึ้น

๓) รู้ฉันทลักษณ์ สัมผัส และเสียงวรรณยุกต์ของค่าว

๔) แยกเสียงโทและเสียงตรีออก จะทำให้แต่งค่าวได้ไพเราะยิ่งขึ้น

สำนวนค่าว มี ๓ ส่วน คือ บทขึ้นต้น, บทดำเนินเรื่องและบทสุดท้าย

ฉันทลักษณ์ของค่าว มีดังนี้

๑) ค่าว ๑ บท มี ๓ บาท (๓ บรรทัด) บาทละ ๔ วรรค

๒) สามวรรคแรกมี ๔ คำ ส่วนวรรคที่สี่ มี ๒ – ๔ คำ

๓) บังคับเสียงวรรณยุกต์สามัญ , โท , ตรี และจัตวา

๔) การส่งสัมผัสประกอบด้วย สัมผัสระหว่างวรรคและสัมผัสระหว่างบาท สัมผัสระหว่างวรรคส่งจากวรรคท้ายวรรคที่สอง ไปยังคำท้ายวรรคที่สามของทุกบาท

๕) บังคับเสียงวรรณยุกต์สามัญ , โท , ตรี และจัตวา ตามตำแหน่งที่กำหนด

ผังค่าวแบบง่าย (๗ บรรทัด)

(บทขึ้นต้น)

OOOO OOOO OOOO OOOO

OOOO OOOOOOOO OOOO

OOOO OOOOOOOO OO

(บทดำเนินเรื่อง - จะมีกี่บทก็ได้)

OOOO OOOOOOOO OO

OOOO OOOOOOOO OOOO (เหมือนบรรทัดที่ ๒)

OOOO OOOOOOOO OO (เหมือนบรรทัดที่ ๓)

(บทสุดท้าย)

OOOO OOOOOOOO OO(OO)

การแต่งค่าวบทขึ้นต้น

บทขึ้นต้น หรือ บทที่ ๑ มี ๓ บาท (๓ บรรทัด) บาทละ ๔ วรรค

ผังค่าว (บทที่ ๑)

OOOO OOOO OOOO OOOO

OOOO OOOOOOOO OOOO

OOOO OOOOOOOO OO

การสัมผัส

ตัวอย่าง

“สะหลียินดี หมู่จุมพี่น้องที่มาอ่านถ้อง ค่าวซอเป๋นสาย

หลายเมืองแท้นั้น เมืองน่านมาก๋าย เชียงใหม่เชียงราย มาร่วมสืบสร้าง

ตึงแม่ฮ่องสอน มาช่วยก่อตั้ง เชิญชวนหมู่เฮา พร้อมพรัก ”

การสัมผัสมีดังนี้

๑) “น้อง” ในบรรทัดที่หนึ่ง สัมผัสกับ “ถ้อง” ในบรรทัดที่หนึ่ง “สาย” ในบรรทัดที่หนึ่งสัมผัสกับ “ก๋าย” ในบรรทัดที่สอง

๒) “ก๋าย” บรรทัดที่สอง สัมผัสกับ “ราย” ในบรรทัดที่สอง

๓) “สร้าง” บรรทัดที่สอง สัมผัสกับ “ตั้ง” ในบรรทัดที่สาม

การบังคับวรรณยุกต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“สะหลียินดี หมู่จุมพี่น้อง ที่มาอ่านถ้อง ค่าวซอเป๋นสาย

หลายเมืองแท้นั้น เมืองน่านมาก๋าย เชียงใหม่เชียงราย มาร่วมสืบสร้าง

ตึงแม่ฮ่องสอน มาช่วยก่อตั้ง เชิญชวนหมู่เฮาพร้อมพรัก ”

๑. (สะหลียินดี) วรรคหนึ่ง -ไม่บังคับ -

(หมู่จุมพี่น้อง) วรรคสอง เสียงตรี (น้อง)

(ที่มาอ่านถ้อง) วรรคสาม เสียงโท (ถ้อง)

(ค่าวซอเป๋นสาย) วรรคสี่ เสียงจัตวา (สาย)

๒. (หลายเมืองแท้นั้น) วรรคหนึ่งบังคับเสียงตรี (นั้น)

(เมืองน่านมาก๋าย) วรรคสอง บังคับเสียงจัตวา (ก๋าย)

(เชียงใหม่เชียงราย) วรรคสาม บังคับเสียงสามัญ (ราย)

(มาร่วมสืบสร้าง) วรรคสี่ บังคับเสียงโท (สร้าง)

๓. (ตึงแม่ฮ่องสอน) วรรคหนึ่ง -ไม่บังคับ -

(มาช่วยก่อตั้ง) วรรคสอง บังคับเสียงโท (ตั้ง)

(เชิญชวนหมู่เฮา) วรรคสาม บังคับเสียงสามัญ (เฮา)

(พร้อมพรัก) วรรคสี่ บังคับเสียงตรี (พรัก)

การแต่งค่าวบทดำเนินเรื่อง

ผังค่าวบทดำเนินเรื่อง (บทที่ ๒ เป็นต้นไป)

OOOO OOOOOOOO OO

OOOO OOOOOOOO OOOO

OOOO OOOOOOOO OO

การสัมผัส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ลำพูนลำปาง เมืองแพร่แท้ทักพะเยาร่วมเข้า มาไจ

มาแต่งค่าวจ๊อยม่วนงันหัวใจ๋ เชิญมาทางใน หมั่นแวะหมั่นเข้า

ค่าวซอของเฮา ตึงดีแท้เจ้า มาเต๊อะเชิญมาช่วยค้ำ”

การสัมผัส มีดังนี้

๑. (ไจ) บรรทัดที่หนึ่ง สัมผัสกับ (ใจ๋) ในบรรทัดที่สอง

๒. (ใจ๋) บรรทัดที่สอง สัมผัสกับ (ใน) ในบรรทัดที่สอง

๓. (เข้า) บรรทัดที่สอง สัมผัสกับ (เจ้า) ในบรรทัดที่สาม

การบังคับวรรณยุกต์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ ลำพูนลำปาง เมืองแพร่แท้ทัก พะเยาร่วมเข้า มาไจ

มาแต่งค่าวจ๊อย ม่วนงันหัวใจ๋ เชิญมาทางใน หมั่นแวะหมั่นเข้า

ค่าวซอของเฮา ตึงดีแท้เจ้า มาเต๊อะเชิญมา ช่วยค้ำ ”

๑. (ลำพูนลำปาง)วรรคหนึ่ง - ไม่บังคับ -

(เมืองแพร่แท้ทัก) วรรคสอง บังคับเสียงตรี (ทัก)

(พะเยาร่วมเข้า) วรรคสาม บังคับเสียงโท (เข้า)

(มาไจ) วรรคสี่ บังคับเสียงสามัญ (ไจ)

๒. (มาแต่งค่าวจ๊อย) วรรคหนึ่ง บังคับเสียงตรี (จ๊อย)

(ม่วนงันหัวใจ๋) วรรคสอง บังคับเสียงจัตวา (ใจ๋)

(เชิญมาทางใน) วรรคสาม บังคับเสียงสามัญ (ใน)

(หมั่นแวะหมั่นเข้า) วรรคสี่ บังคับเสียงโท (เข้า)

๓. (ค่าวซอของเฮา) วรรคหนึ่ง - ไม่บังคับ -

(ตึงดีแท้เจ้า) วรรคสอง บังคับเสียงโท (เจ้า)

(มาเต๊อะเชิญมา) วรรคสาม บังคับเสียงสามัญ (มา)

(ช่วยค้ำ) วรรคสี่ บังคับเสียงตรี (ค้ำ)

การแต่งค่าวบทสุดท้าย

ค่าวบทสุดท้ายไม่มีฉันทลักษณ์บังคับตายตัวในตอนท้ายมักจะจบว่า“ก่อนแล”หรือ“ก่อนแลนายเหย”

ผังค่าวบทสุดท้าย

OOOO OOOOOOOO OO(OO)

ตัวอย่าง

“จบค่าวแนวคำสุดเสี้ยงเพียงนี้มอกอี้ขอวางลง ก่อนแลนายเหย”

จ๊อย

ทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์ย่อมมีมรดกทางวรรณกรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเองดังเช่นเรื่อง"จ๊อย" ของชาวล้านนา

ผู้คนปัจจุบัน ได้นำเอาจ๊อยมาใช้ในชีวิตประจำวันแบบผิดเพี้ยน เผลอๆเอาจ๊อยไปเปิดงานมงคล ที่มาของคำว่าจ๊อยซึ่งเป็นวรรณกรรมโบร่ำโบราณของชาวล้านนาเรื่องที่มาเป็นตำนานจากชาวลัวะ ดังนั้นจึงมีผู้เชี่ยวชาญด้านล้านนาสันนิษฐานกันว่าคำว่าจ๊อยเป็นภาษาของชาวลัวะ

ตำนานเรื่องจ๊อยมีอยู่ว่า “ในสมัยก่อนชาวลัวะอยู่กันเป็นเมืองเล็กๆแต่ละเมืองก็เป็นอิสระแก่กัน อย่างไรก็ตามมีเมืองของชาวลัวะเมืองหนึ่งชื่อเมือง “ต๋าทอก” มีพญาแมนต๋าทอกเป็นเจ้าเมือง ครั้งหนึ่งมีกองทัพฮ่อมารุกรานเมืองต๋าทอกพญาแมนต๋าทอกนำกองทัพออกรบกองทัพฮ่อได้ฆ่าพญาแมนต๋าทอกสิ้นพระชนม์ในสนามรบพวกทหารลัวะจึงช่วยกันป้องกันเอาพระศพพญาแมนต๋าทอกกลับเมืองแต่ฮีตฮอย(จารีต)ของชาวลัวะห้ามนำศพผีตายโหงกลับเข้าบ้านเมืองทหารจึงนำศพพญาแมนต๋าทอกไว้นอกเมือง แล้วส่งคนไปกราบทูลพระนางอุทุมพะก๋ายมเหสีของพญาแมนต๋าทอก

ครั้นพระนางอุทุมพะก๋ายทรงทราบเรื่องการสวรรคตของสวามีจึงรีบออกมาดูพระศพพร้อมกับร้องไห้โหยหวนว่า “ผัวของข้าเหยมาต๋ายต้อดละหนีจากตั๋วข้านี้ไปต่อแต่นี้ข้าจักอยู่กับไผก๋ำเวรใดมาเป่นดั่งอี้” เสียงไห้โหยหวนของพระนางอุทุมพะก๋ายทำให้ผู้คนที่ได้ยินเกิดอารมณ์โศกเศร้าตามพร้อมๆกับมีทำนองที่ฟังแล้วม่วนงันยิ่งนักทั้งยังมีคำคล้องจองไพเราะเพราะพริ้งดีแท้ ผู้คนจึงจดจำทำนองไพเราะโศกเศร้านั้นนำมาเป็นทำนองของคำประพันธ์ที่เรียกกันว่าคร่าว(อ่านว่าค่าว)และเรียกทำนองนั้นว่าทำนองวิงวอนหนโลก คือ คำพรรณนาของชาวโลก (คนสมัยก่อนแบ่งความเป็นอยู่เป็น ๒ ส่วน คือส่วนโลกคือ ชีวิตชาวบ้านทั่วไป และหนธรรมคือชีวิตของพระสงฆ์)

หลังจากนั้นมาหากใครมีเรื่องโศกเศร้า เหงาหงอย ใจไฝ่ลอยหาคนรัก คิดถึงผู้อยู่ไกล เสียใจกับการสูญเสียคนรัก ผู้นับถือ ญาติผู้ใหญ่ จำจากลา นิราศร้างห่างไกลกัน ก็จะพร่ำพรรณนาเป็นคำคล้องจองและนำทำนองคำวิงวอนหนโลกใส่ในเนื้อหา เกิดเป็นคำประพันธ์ที่งดงาม ประเภทกล่าวถึงความสูญเสียห่างไกล จำใจจาก

เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปการเรียกว่าวิงวอนหนโลกมันยืดยาวผู้คนนิยมนำคำว่า “จ๊อย” หมายถึงโศกเศร้ามาเรียกขานแทนคำว่าวิงวอนหนโลก คำประพันธ์นี้จึงนิยมเรียกกันว่า “จ๊อย” จนปัจจุบัน

การจ๊อยในล้านนานิยมจ๊อยแทรกในการเล่นเพลงซอพื้นเมือง โดยเฉพาะตอนที่ช่างซอจะจากบ้านเมืองเข้าป่าหรือที่เรียกกันว่าเข้าป่าเก็บนก ช่างซอจะจ๊อยร่ำลาบ้านเมืองและญาติๆส่วนในชีวิตประจำวัน พวกหนุ่มสาวจะนิยมจ๊อยตอนที่คิดถึงกัน เช่นสาวคิดถึงตั๋วพ่อ(อ่านตั๋วป๋อ)คือชายหนุ่มคนรักในยามค่ำคืน มองคนรักหาเมื่อใดก็ไม่เห็นมาเหมือนก่อนๆ จึงจ๊อยขึ้นว่า “คืนฟ้าหนาวใจ๋สาวง่อมล้ำเผียบเหมือนเถื่อนถ้ำดงดำสิงขร ดาวเดือนเคลื่อนคล้อยน้ำย้อยตี๋นก๋อน ซบหัวลงนอนกอดหมอนฮ่ำไห้”บางครั้งชายหนุ่มเดินไปเที่ยวสาวยามค่ำคืนก็นิยมจ๊อยส่งเสียงให้สาวๆเห็นใจขณะที่เดินผ่านบ้านสาวๆ“สาวเหยสาวข้าหนาวใจ๋ล้ำอยากได้ตั๋วเจ้ามาแอมผ่อเกาะก๋างน้ำหันอ้อก้กแขมยังมีคู่แอมเป่นก๋อเป่นเหง้า”

บางครั้งผู้คนล้านนามักกล่าวถึงอาการของคนคล้ายบ้าว่า “จ๊อยๆ ซอๆ” หมายถึง จ๊อยแสดงถึงอารมณ์ที่โศกเศร้าส่วนซอเป็นอารมณ์ที่ดีแจ่มใส นั่นคืออาการของคนเดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย คล้ายเสียสติ

สรุปแล้วคำว่า “จ๊อย” เป็นคำประพันธ์คนล้านนาที่บ่งบอกถึงความโศกเศร้าก็ดเติง (คิดถึง)ร่ำเปิงหายามนิทราร้างห่างไกลของรักในบางหมู่บ้านจะนิยมจ๊อยร่ำหาอาลัยในงานศพ งานอวมงคล

การแต่งจ๊อย

บทลำนำที่นำมาใช้ในการจ๊อยคือ ค่าว อาจมีเนื้อความยาวหรือสั้นก็ได้บทจ๊อย คือ บทค่าวที่มีทำนองช้าๆ

จ๊อย แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. บทจ๊อยโดยทั่วไป

เนื้อหาของบทจ๊อยมักกล่าวคร่ำครวญแสดงความรักของบ่าวที่มีต่อสาว(ชายที่มีต่อหญิง) กล่าวถึงบรรยากาศในยาม ค่ำคืน เช่น

“สาวเหยสาว อ้ายมาฟู่น้อง หวังเป็นคู่ป้อง รอมแพง
ยามเดือนส่องฟ้า ดาวก็อับแสง พี่เหลียวผ่อแยง เคหาแห่งเจ้า
พี่บ่รักไผ เท่านายน้องเหน้า ในโขงชุมพู โลกนี้”

๒. บทจ๊อยประเภท “ค่าวว้อง”

นอกจากบทจ๊อยที่แสดงความในใจของบ่าวแล้ว ยังมีบทจ๊อยลักษณะพิเศษคือมีลักษณะเป็นบทสั้นๆ ที่สามารถร้องวนไปวนมาไม่รู้จบได้ (เช่นเดียวกับ “ซอว้อง”)เรียกว่า “ค่าวว้อง” ซึ่งเนื้อหาจะไม่เกี่ยวกับความรัก แต่จะกล่าวถึงเรื่องราวของชีวิตในสังคม ซึ่งถ้าดูอย่างผิวเผินจะเป็นบทจ๊อยที่สนุกๆ ไม่มีสาระอะไร แต่ถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วก็จะทราบว่าเนื้อหาจะแสดงถึงความขัดแย้งในสังคมบางอย่าง เช่น

“เข้าเจ้าเม็ดแง้น เชื้อมันบ่สูง สีเปี๊ยดได้บุง หุงก็ขึ้นหม้อ
ชาวบ้านหนองหวาย ผดบ้านหนองอ้อ เขาปลูกเข้าดอ จ๊าดนัก
กั๋นเป๋นขโมย จะตวยไปลัก สักสี่ห้า หกบุง
ข้าวเจ้าเม็ดแง้น.....” (ร้องวนกลับไปเหมือนเดิม)

<u>หรือ</u>

“กลอนสิเนหา หมาขี้ใส่วัด ปัดกวาดเผ้ว ตึงวัน
มีวันนึ่งนั้น พระหน้อยไปหัน เป๋นของสำคัญ อยู่หน้าพระเจ้า
มันเป๋นหมาไผ บ่รู้จักเจ้า ใคร่ก๋ำคอเอา ดาบปี๊ด
กลอนสิเนหา.....” (ร้องวนกลับไปเหมือนเดิม)

๓. บทจ๊อยประเภท “ค่าวก้อม”

ค่าวก้อมมีลักษณะเป็นบทจ๊อยสั้นๆมักมีเนื้อหาค่อนแคะผู้หญิงโดยบ่าวจะจ๊อยด้วยอารมณ์ขันเป็นการยั่วโมโหสาว ทำให้บรรยากาศในการเดินไปแอ่วสาวครื้นเครง สนุกสนาน มี ๓ ชนิด คือ

๓.๑ บทจ๊อยที่ค่อนแคะสาวที่นอนแต่หัวค่ำ ไม่ยอมออกมา “อยู่นอก” ต้อนรับบ่าว เช่น

“สาวหลับเจ้า กิ๋นขี้หมาก๋อง บ่าวเตียวกอง กินจิ้นไก่ต้ม”
“สาวเหยสาว แขกมาบ่รู้ บ่หาหมากเหมี้ยง พลูยา”
(สาวที่มีความสามารถจ๊อยได้ ก็จะตอบโต้ออกมา เช่น)

“บ่าวแอ่วเช้า กิ๋นขี้หมาก๋อง บ่าวแอ่วเตียวกอง กินขี้หมาแห้ง”
“บ่าวหมู่นี้ กินขี้ติดต๋อง บ่าวเตียวตามกอง กินขี้หมาแห้ง”

๓.๒ บทจ๊อยที่ค่อนแคะสาวที่หน้าตาไม่สวย หญิงหม้าย หรือยั่วสาวให้โกรธเล่นๆ เช่น
“สาวเคิ้นสาวค้าง แม่ฮ้างบ้านตู๋ เอาหัวปล๋าทู แลกเอากไ๋ด้”
“แม่หม้ายแม่ฮ้าง เหมือนค่างยองต๋อ เอาปูนกันคอ จุ๊ยหมาเห่าเล่น”
“สาวสาวหมู่นี้ หน้าอย่างแคบหมู เอาหัวปล๋าทู จุ๊เอาก็ได้”
(สาวก็จะตอบโต้ด้วยเนื้อหาที่เผ็ดร้อนพอ ๆ กัน เช่น)
“บ่าวห่าหมู่นี้ เอามาเยียะสัง เอาตี๋นขะนัง เข้าเหล่าป่าขี้”

๔. บทจ๊อยสั้น ๆ

ที่มีลักษณะเนื้อหากล่าวรำพันถึงความยากจนเป็นการระบายอารมณ์ของบ่าวที่ไปแอ่วสาวด้วย เช่น

“แสนโศกทุกข์ มโนคั่งคุก เกิดมาแล้วทุกข์ บ่มีเจ้าของริหาเงินทอง ก็ซ้ำบ๋ได้”

บทจ๊อยที่ใช้ตอนเดินทางกลับบ้านเมื่อบ่าวไปแอ่วสาวจนถึงเวลาอันสมควรแล้วก็จะเดินทางกลับบ้านในระหว่างทางที่เดินทางบ่าวมักเล่นดนตรีหรือจ๊อยไปด้วยเป็นการระบายอารมณ์แก้เหงาและส่งสัญญาณไปในตัว เนื้อหาในบทจ๊อยจะกล่าวถึงบรรยากาศในยามดึกสงัด เช่น

เดิ๊กมามะม้อยน้ำย้อยตี๋นแป ไก่ขันแจแล ละอ่อนลุกได้
มากื๊ดเติงหาตั๋วแม่บ่าอ้าย กื๊ดหาหลายวันรั้งเรื้อ
จะดองหาไผได้มาฟักเฟื้อ ยามอั้นเมื่อชายนอน
กองหาแต้ตั๊ก ต๋าปอเป่นต๋อน กื๊ดหาบังอรหัวใจแตกบ้าง
จัดเหลียวหาไผได้มาจ้วยสร้าง หื้อหายเย็นคิงอุ่นเนื้อ

(“จ๊อยถึงสาวคนรัก”จากหนังสือคำผะหญาคติสอนใจโบราณล้านนาปริศนาก๋าทายบ่าเก่าและก๋าอู้บ่าวอู้สาว)

เครื่องดนตรีประกอบการจ๊อย การจ๊อยไม่จำเป็นต้องมีเครื่องดนตรีประกอบเหมือนอย่างซอแต่บางครั้งอาจจะดีดซึง ดีดเปี๊ยะหรือสีสะล้อคลอตามไปด้วยก็ได้

ซอ

ความหมายและประวัติความเป็นมา

ซอคือการขับลำนำหรือขับร้องด้วยถ้อยทำนองต่างๆอันไพเราะเป็นศิลปะการแสดงด้านการขับขานพื้นบ้านล้านนาที่พบทางภาคเหนือตอนบนได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา ซอเป็นสื่อพื้นบ้านที่ให้ความบันเทิงและสาระเนื้อหาที่นำมาเป็นบทขับร้องเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อครู แม่ครูและการนำข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมืองมาร้อยเรียงเป็นบทขับขาน เนื้อหาที่ช่างซอนำมาซอนั้นจะแฝงทั้งคติธรรมและคติโลกกล่าวคือมีทั้งสาระและบันเทิงอยู่ในบทซอ

ซอที่ได้รับความนิยมในภาคเหนือมี ๒ แบบ คือซอแบบจังหวัดเชียงใหม่ และซอแบบจังหวัดน่าน ซอทำนองทางเชียงใหม่จะใช้จุ่มปี่จุม(ชุม) ซึงเป็นเครื่องดนตรีประกอบ ส่วนซอทางจังหวัดน่านจะใช้พิณ (อ่านออกเสียงปิน) และสะล้อเป็นเครื่องดนตรีประกอบการขับซอ

รูปแบบการซอ

รูปแบบการซอในปัจจุบันทั้งแบบเชียงใหม่และแบบน่าน สามารถแบ่งรูปแบบที่ใช้ในการแสดงได้ ๓ รูปแบบ คือ

๑.การซอคู่ คือการซอขับร้องระหว่างช่างซอชาย ๑ คน กับช่างซอหญิง ๑ คน ในลักษณะการโต้ตอบ ซักถามกัน ส่วนใหญ่ผู้ซอจะคิดคำร้องขึ้นสดๆในขณะแสดงซอคู่เป็นรูปแบบการซอดั้งเดิมที่ใช้แพร่หลายในงานบุญ ประเพณีต่างๆ

๒.ละครซอเป็นรูปแบบของการซอที่มีการดัดแปลงจากการซอคู่มาเป็นการซอละคร โดยนำรูปแบบการแสดงของลิเกและละครคำเมืองมาใช้เป็นต้นในการดัดแปลง

๓.ซอสตริง เป็นการซอคู่ที่มีการพัฒนานำเอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่ เช่น อิเล็คโทน กลองชุด เข้ามาบรรเลงประกอบการซอแทนเครื่องดนตรีพื้นเมืองเดิม คือ ปี่จุมและซึงในซอแบบเชียงใหม่และพิณกับสะล้อในซอแบบเมืองน่าน

เครื่องดนตรีประกอบการซอ

เครื่องดนตรีประกอบการซอแบ่งตามความนิยมในท้องถิ่นแบ่งเป็น ๒ แบบคือเครื่องดนตรีประกอบการซอแบบเชียงใหม่และเครื่องดนตรีประกอบการซอแบบเมืองน่าน

๑.เครื่องดนตรีประกอบการซอแบบเชียงใหม่ประกอบด้วยปี่จุ่ม และซึง ปี่จุมเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าที่ทำมาจากไม้ไผ่ประเภทไม้รวก โดยตัดเป็นท่อนๆ ขนาดต่างกันจำนวน ๓ เลา หรือ ๓ เล่มปี่อยู่คู่กับการซอมาตลอดจึงมีความสำคัญ

๒.เครื่องดนตรีประกอบการซอแบบเมืองน่านประกอบด้วยพิณและสะล้อ(ข้อล้อ) พิณเป็นเครื่องสายแบบดีด ขุดจากไม้ท่อน

ทำนองซอ

ซอเป็นการขับขานด้วยทำนองที่มีคำร้องสัมผัสคล้องจองกันตามฉันทลักษณ์ของแต่ละทำนองนั้นโดยเฉพาะ ซึ่งในแต่ละทำนองซอจะมีฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกัน คำว่า ทำนองซอ เป็นคำที่ใช้เรียกในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ส่วนในจังหวัดแพร่และน่านเรียกว่าระบำซอ ทำนองที่ใช้ปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

๑. ทำนองตั้งเชียงใหม่ หรือทำนองขึ้นเชียงใหม่เป็นทำนองที่ให้ความไพเราะเป็นทำนองที่ใช้ซอในบทแรก เป็นทำนองเริ่มเรื่องของงานเพื่อเป็นการทักทายหรือเป็นการสวัสดีท่านผู้ชม

๒. ทำนองจาวปุ หรือจะปุ (ช่างซอในจังหวัดน่านเรียกทำนองนี้ว่า ทำนองจกก๊ก) เป็นทำนองที่รับจากทำนองตั้งเชียงใหม่

๓.ทำนองซอละม้ายเป็นทำนองที่ให้จังหวะครึกครื้นสนุกสนานซึ่งช่างซอแต่ละคนจะมีลีลาในการซอที่แตกต่างกันออกไปมีทั้งแบบคึกคักและแบบอ่อนหวานหยดย้อยเป็นทำนองที่มักใช้ในบทพรรณนาโวหาร

๔.ทำนองเงี้ยว หรือเสเลเมาคำว่า “เงี้ยว” เป็นชื่อเรียกของชาวไทใหญ่ซึ่งมีภาษาเขียน ภาษาพูดของตนเอง สันนิษฐานว่าทำนองเงี้ยวน่าจะได้รับอิทธิพล มาจากชนชาติไทใหญ่

๕.ทำนองเพลงอื่อเป็นทำนองที่มีวิวัฒนาการมาจากเพลงกล่อมลูกหรือบทเพลงกล่อมลูกหรืออื่อลูกของคนโบราณ ทางจังหวัดน่านเรียกทำนองนี้ว่า ระบำซอตำรายา

๖.ทำนองพม่าซอทำนองพม่าเป็นทำนองที่ใช้ซอบทสั้นๆ สันนิษฐานว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากชาวมอญในพม่าทางจังหวัดน่านเรียกทำนองนี้ว่าทำนองเจ้าสุวัตรนางบัวคำ

๗.ทำนองมะเก่ากลางเป็นทำนองซอที่ช้ามาก มีจังหวะเนิบนาบ เป็นทำนองซอที่นิยมใช้เมื่อประมาณ ๕๐ - ๖๐ ปีที่ผ่านมา

๘.ทำนองซอพระลอ เป็นทำนองที่มีความเก่าแก่อีกทำนองหนึ่ง มี ๒ แบบ คือพระลอล่องน่านและพระลอเดินดง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทำนองน้อยไจยา

๙.ทำนองซอปั่นฝ้ายเป็นทำนองที่เรียกตามชื่อของบทปั่นฝ้ายซึ่งเป็นการพรรณนาขั้นตอนต่างๆ ในการผลิตฝ้าย ตั้งแต่การถางไร่ การปลูก การเก็บเกี่ยว การนำฝ้ายมาผ่านกรรมวิธีให้เป็นเส้นด้ายจนถึงการทอฝ้ายออกมาเป็นผืนผ้า

๑๐.ทำนองล่องน่านนี้มีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยมีตำนานที่กล่าวถึงซอทำนองนี้ว่า พญาการเมือง(กรานเมือง)ได้ย้ายเมืองวรนครหรือเมืองปัวมาตั้งเมืองใหม่ในครั้งนั้นพญาการเมืองได้จัดสร้างแพขึ้นทั้งหมด๗แพด้วยกันเพื่อเตรียมการขนย้ายผู้คนในบรรดา๗แพนั้นมีอยู่หนึ่งแพที่บรรทุกเครื่องดนตรีและช่างซอชื่อปู่คำมาและย่าคำมีได้ซออำลาบ้านเกิดเมืองนอนที่เคยอยู่มาตั้งแต่เล็กแต่น้อย

ประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร

ตำบลปงแสนทอง

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายประดิษฐ์ **นามสกุล** สรรพช่าง **เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่ ๑๔ **เดือน** กุมภาพันธ์ **พ.ศ**. ๒๔๙๑ **อายุ** ๖๖ ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ปริญญาโท

ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) บ้านเลขที่ ๙ หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ชุมชนบ้านหมอสม ตำบลปงแสนทอง
อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

สถานที่ทำงาน ปัจจุบันประกอบอาชีพ อาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
และดำรงตำแหน่งรองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายสิงห์ สรรพช่าง (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางประทุม สรรพช่าง อายุ ๘๘ ปี

เป็นบุตรคนที่ ๑ คน ในจำนวนพี่น้อง ๕ คน ดังนี้

๑. นายประดิษฐ์ สรรพช่าง
๒. นางสาวปรีดา สรรพช่าง (เสียชีวิต)
๓. นางสุมาลี สรรพช่าง (เสียชีวิต)
๔. นางสุจินดา จันทร์เจ๊ก
๕. นางวิลาวรรณ ถือสมบัติ

ชื่อ-นามสกุล ภรรยา นางชนิดา สรรพช่าง **นามสกุล (เดิม)** สมบุตร

มีบุตรชาย ๑ คน มีบุตรหญิง ๑ คน ได้แก่

๑. นายเอกศาสตร์ สรรพช่าง อาชีพ บรรณาธิการ(นักเขียนคอลัมนิสต์)
๒. นางอิ่มใจ อินทะชัย อาชีพ รับราชการ(ทันตแพทย์)

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านจ๊อย

๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมัยก่อนบิดาของตนบวชเป็นเณร และได้ลาสิกขาบทออกมาในสมัยก่อนเรียกว่า “น้อย” บิดาของตนชอบอ่านหรือเล่าค่าวให้ฟังแทนนิทานก่อนนอน จึงทำให้ชอบในสิ่งนี้ตั้งแต่เด็กพอโตขึ้นได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากอาจารย์ที่สอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ และได้ฟังตามงานต่าง ๆ เช่น งานบวช หรือการแสดงพื้นบ้าน

๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๑ ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา และชาวบ้านโดยการให้นักเรียน นักศึกษา หาข้อมูลในพื้นที่ของตนเอง จัดประชุมสัมมนา บรรยายความรู้ให้กับคน ในท้องถิ่น หรือต่างท้องถิ่น

๓.๒จัดรายการโทรทัศน์ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ - ๒๕๔๒ และจัดรายการวิทยุ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๙ - ๒๕๕๗ เพื่อให้ความรู้แก่บุคคลที่สนใจรวมไปถึงเป็นอาจารย์แลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมที่ประเทศจีนและเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่นักเรียน-นักศึกษา, บุคคลทั่วไป, ผู้สูงวัย

๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ ซอ, ค่าวก้อม, กาพย์กลอน, ปั๋นปอน, เล่าเจี้ย

ทำโครงการพัฒนาชนบทต่าง ๆ, ประธานสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนหมอสมวังแคว้ง จำกัด, คณะกรรมการระดับชาติสหกรณ์ ๘ ปี, นำวิถีชาวบ้านมาแบ่งปัน, ครูชาวเขาฯลฯ

๖. รางวัลที่ได้รับ ได้แก่

๖.๑ ได้รับรางวัลด้านสหกรณ์ ประจำปี ๒๕๕๔รางวัลเพชรสยาม

๖.๒ ได้รับรางวัลปราชญ์ด้านสหกรณ์จังหวัดลำปาง สร้างคุณความดีให้กับสหกรณ์

๖.๓ ได้รับการคัดเลือกเป็นสหกรณ์ระดับภาค และระดับชาติ ประจำปี ๒๕๕๗

๖.๔ ได้รับรางวัลด้านครูภาษาไทยดีเด่น ผู้ใช้ภาษาถิ่นดีเด่น

๖.๕ ได้รับรางวัลวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมพื้นบ้านด้านศิลปวัฒนธรรมและ พั ฒ น า สังคม

๖.๖ ได้รับรางวัลนักพัฒนาชุมชนดีเด่น,ผู้เข้าร่วมงานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ประเทศเกาหลี,ประเทศจีน, ประเทศรัสเซีย, ประเทศแคนนาดา ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าใจว่าปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเร็วมาก ทำให้วิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เราต้องใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการสืบสานภูมิปัญญา เช่น ทำตัวเป็นตัวอย่าง ช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับคนในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ ยึดมั่นสู่การปฏิบัติ

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนายประดิษฐ์ สรรพช่าง

ชุมชนบ้านหมอสม หมู่ ๒ ตำบลปงแสนทอง

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

<u>สร้อย</u> อื้อ อื่อ อือ อื่อ อือ อื้อ อื่อ อือ อื้อ อื้อ อือ อื่อ อื๋อ อื่อ (ทำนองซออื่อ)

สิบนิ้วนบน้อมวันทา บรรดาท่านผู้หลักผู้ใหญ่
พี่น้องเพื่อนพ้องเก่าใหม่ ฟังเน้อผมจะได้ซอเพลง
ของม่วนคนเมืองเฮานี้ ล้วนมากมีบ่ดีกลัวเกรง
ลองหัด เรียนรู้ ดูเอง สนุกครื้นเครงเหมือนก่อนเก่า
ตึงค่าว จ๊อย ซอ กำเมือง นับเป็นเรื่อง บ่เสี้ยงกำเล่า
ฟื้นหาเอามาปัดเป่า อันว่าของเก่า เป๋นเล่าซอจาใด
ล่องฝึกนึกถึงก่อนเก๊า เจ้นหม่อนอุ๊ยเฮา เป๋นยังเข้าใจ๋
ฮ่ำเฮียนตั้งแต่เยาว์วัย ปลูกฝังกันไปอย่าได้หื้อขาด
อันว่าเพลงเขลางค์บ้านเฮา มีมานานเนานับเมินขนาด
หลักฐานประวัติศาสตร์ เป๋นป่าวประกาศบ่อาจลืมลาย
หนึ่งพันสามร้อยปี๋แล้ว บ่คลาคลาดแคล้ว ยังมีตางปล๋าย
ภาษาวัฒนธรรมเนอนาย สืบเก่าเล่าย่าย หลากหลายอย่างอยู่
คำค่าว คำเครือ จ๊อย ซอ อื่อลูกแถมนอ พอเอานอนอู่
สิกจุ้งจ้าพร้อมหมู่ ฟังดูอบอุ่นใจ๋ดี
คำสั่ง คำสอน ภาษิต ชวนคิด ติดใจ ดีหลี
กิ๋นตาน งานบุญ ประเพณี คุณค่ามากมีจนถึงบ่าเดี่ยว
หน้าที่หมู่เฮาเนอนาย ตึงหญิง ตึงชาย เอาใจ๋ข้องเกี่ยว
อย่าละขว้างสัวะหื้อเหี่ยว เสียเที่ยวเกิดเป๋นคนเมือง
อนุรักษ์ส่งเสริมเอาไว้ อย่าหื้อได้โศกไหม้หมองเหลือง
เขลางค์นครรุ่งเรือง เทศบาลเมืองของเฮาคงอยู่

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายหน่อ**นามสกุล**ธรรมศรีใจ**เชื้อชาติ** ไทย**สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่๓**เดือน**เมษายน**พ.ศ**. ๒๔๗๖**อายุ**๘๒**ปี**

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๓๕/๑ หมู่ที่ ๖ ชุมชนบ้านทุ่งกู่ด้าย ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ รับจ้าง

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายแสน ธรรมศรีใจ (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางแก้ว ธรรมศรีใจ (เสียชีวิต)

เป็นบุตรคนเดียว

ชื่อ-นามสกุล ภรรยา นางศรีไว ธรรมศรีใจ **นามสกุล(เดิม)** เป็งวันปลูก

มีบุตรชาย ๑ คน มีบุตรหญิง๒คน ได้แก่

๑. พระนราศักดิ์ ธรรมศรีใจ

๒. นางจำเนียร มูลอินต๊ะ

๓. นางฉันทนา อรุณรัตน์

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านจ๊อย

๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำจากผู้สูงอายุในสมัยก่อนที่ได้สอนและร้องให้ฟัง และมาฝึกฝนเองจนชำนาญ

๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเคยถ่ายทอดด้านการวาดเขียนลายไทยให้กับเด็กนักเรียน เช่น การเขียนลายไทยบนปราสาท

๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่นักเรียน-นักศึกษา, ผู้สูงอายุ, บุคคลทั่วไป

๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆด้านงานฝีมือประดิษฐ์งานไม้ วาดเขียนลายไทย

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอยากให้อนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังสืบทอดกันต่อไป

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนายหน่อ ธรรมศรีใจ

ชุมชนบ้านทุ่งกู่ด้าย หมู่ ๖ ตำบลปงแสนทอง

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

จ๊อย...“ฮักเขาข้างเดียว”

ไปฟังหาเสียง เผื่อนกลิ้งต่งกว๊าง บ่ปันฝั่นก้องก๋วยกวง
ปี้เลยนั่งโง้มอยู่หนตางหลวง ฟังหาลายลวง เสียงจ๋าปากเจ้า
บ่แน่นใจ๋หูไขประตู๋เข้า หวังตั๋วหญิงเฮาอยู่ปัด

ไปเลียบผ่อหา ต๋ามฝาป่านัด ผัดผ่อเยี้ยม หาหญิง
บ่หันหน้าน้อง อกปี้ตั๋นผิง สยบลืมคิง กั๊ดอกลวดไห้
ปี้ได้หนีไปสีต๋าไห้ หนีเมื่อนอนดายต่ำต้อย

เจ้าแสงเดือนยุ จุ๊ข้าปี้น้อย เหมือนป๋าบวกน้อยหาวลม
น้องจุ๊ปี้ว้าง เหมือนจ๊างตกต๋ม ยี่นงวงงมเกาะไหนบ่หมั้น ฯลฯ

จ๊อย...“แอ่วสาว สาวบ่อยู่ บ่าวจ๊อยด่าสาว”

สาวหลับเจ้า เขาว่าสาวต๋าย กิ๋นข้าวงายเอาสาวใส่ล้อง
กิ๋นข้าวตอนตี๋ก้องม๊องม๊องเอาสาวไปตุมป่าจ้า

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางอุบล**นามสกุล**มิ่งเชื้อ**นามสกุลเดิม**สีแสง**เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่๓**เดือน**มิถุนายน**พ.ศ**. ๒๔๗๒ **อายุ**๘๖ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่๔

ภูมิลำเนา(บ้านเกิด) บ้านเลขที่ ๘๕ หมู่ที่๖ชุมชนบ้านทุ่งกู่ด้ายตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่ ๑๑๖/๕ หมู่ที่ ๖ ชุมชนบ้านทุ่งกู่ด้าย ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดานายสุข สีแสง (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางเหลี่ยมแก้ว ปันตันกุล (เสียชีวิต)

เป็นบุตรคนที่๓ในจำนวนพี่น้อง ๕ คน ดังนี้

๑. นางสมบูรณ์ สีแสง
๒. นายขาว สีแสง
๓. นางอุบล มิ่งเชื้อ
๔. นางทองเลื่อน จันคนา
๕. นายสง่า สีแสง

ชื่อ-นามสกุล สามีนายอิ่นคำ มิ่งเชื้อ

มีบุตรชาย๔ คนมีบุตรหญิง๖คน ได้แก่

๑. นางลักขณา มิ่งเชื้อ
๒. นายอุดม มิ่งเชื้อ (เสียชีวิต)
๓. นายนิคม มิ่งเชื้อ
๔. นางนงเยาว์ นันวัฒนวงค์
๕. นางนงนุช จอมวงค์
๖. นางราณี ศรีกาญจน์
๗. นายสุขใจ มิ่งเชื้อ

๘. นางสนธยา เพียรพนัสศักดิ์
๙.นางณัชชา สิทธิไพศาล
๑๐. นายเฉลิมพล มิ่งเชื้อ

<u>ประวัติผลงาน</u>

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**ค่าว

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** โดยการหาประสบการณ์ด้วยตนเองมีความชอบส่วนตัวได้รับฟังมาจากผู้สูงอายุในสมัยก่อน และฟังจากงานต่างๆ เช่นงานบวช งานศพ หรืองานวัด แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาฝึกฝนจนชำนาญ

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** โดยการเล่าสู่กันฟังให้คนในวัยเดียวกัน และคนรุ่นหลัง เพื่อให้พวกคนรุ่นหลังได้นำไปสืบทอดต่อไป

๔. **ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่**กลุ่มผู้สูงวัยรุ่นหลัง และผู้ที่สนใจ

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ ได้แก่**จ๊อย, ซอ, เพลงลูกทุ่ง

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางอุบล มิ่งเชื้อ

ชุมชนบ้านทุ่งกู่ด้าย หมู่ ๖ ตำบลปงแสนทอง

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“พระยาพรหมร้องไห้หาเมีย”

น้องว่าน้องฮักหองฮักปล๋ายใจ๋บ่ฮักแต๋ในจิตใจ๋แต๋ไส้
ฮักสั่งจาใดหนีไกล๋จากใกล้หัวใจ๋นายเปียงนุ่นงิ้วน้องหันปี้จ๋น
เป๋นคนขี้ริ้วเขียมแผ่นผ้าเงินทองปี้นึกว่าน้องบ่หันแต่ของ

นึกเสียนวลฟองน้องหันแต่ข้านายฟังคำไผ ได้มาแสร้งซ่า
จ๋ายุยงส่งท้ายหนตางหลวง บ่เต้าเตียวย้าย บุกบุ่นเข้าในดง
น้องจุ๊ปี้ว้าง ย่ำฟากหวิดต๋ง นายจุ๊ปี้ลง หล่มพงป่าหญ้า

อันเยี่ยงอู้จ๋า ตี้นายอู้ข้าก่เหมือนดูมีแน่คัก
ฝนตกหัวปี๋น้ำมีนองนัก ปล๋าย่อมเล่นจุมคลอง
โบราณว่าไว้หากมีถมทอง เจ้าจี๋นวลฟองน้องหองว่าแก้ว

มีวรรณถีมณีผ่องแผ้วค่าควรเมืองหยวนฟ้า
ตกป๋างไปลูนก๋ายเป๋นขี้ยา บ่สังเวชข้าคนเดียว
เหมือนเฮือป๋อก้า ตกลงกลางเป๋ว เจ้าจี๋บัวเรียว บ่เหลียวไผเฝ้า

เจ้าจี๋บัวคำ เปื้อนกำได้เง่า ก่ถูกลมปือสะท้าน
กาบเกสรปอแห้งเหี่ยวม้าน ยังมีภูผึ้งก๋วนจี ด้วงตั๋วน้อย
อยู่ขิงกิ๋นขิงปี้บ่ฮู้คิงติ๋งตั๋วสักน้อยยักษ์อยู่ดอยหิน

รู้จริงไปจ้อยต๋ามตวยฮอยบ่พบหัวอกเรียมเปดเปียงดังพบ
ตี๋ต่อยลิ่มจิ้มลง ปี้เมาฮักน้อง แม่ฟองจันผง จนหาหว่างทรง
หว่างยั้งบ่ได้บึดเมาขึ้นเหนือ บึดเมาล่องใต้ ซุกซนไปเที่ยวลัด

ลางเตื้อก่ไปอาศัยอยู่วัดกิ๋นซากข้าวเหลือเพล
ปี้ทรงกำตุ๊ก น้องบ่หันเห็น เจ้ากรรมซอนเวร หลอนน้องอยู่ใกล้
ปี้บ่อับจ๋นทารนร้อนไหม้ จักหลับนอนดีอิ่มต้อง

จะใดจ้างไผ จ้างไส้จ้างต้อง เต๊อะน้องหนุ่มน้อยคนดี

ไผจุ๊สุ่ยยุ หลอกหื้อนายหนี ยามเมื่อหวนตี้ไผยังบ่ห้าม
เมื่อสองจากกั๋น บ่ตันล่วงข้ามไผหยิบฮิมปากไว้

คำจ๋าหอมเปียงรสดอกไม้ ยามเด็ดจากควั่นมาดม
จ๋าเปรียบเก้าสำเนาก๋อนก๋มผสมแตกเตรียมเรียบริร่ำสร้าง
ปี้ขอเจินนาย แม่ลานปักกว้าง จ้านบางตะพานแตกเจื้อ
หลอนบ่มีเกลือหินส้มย้อมเนื้อสีหากเข้มแดงงาม
บ่เปลืองมาดเจ้นดินไฟป่าขามสีหากตึงงามเมื่อยามอยู่เฝ้า
หลอนนายบ่จำ เจินฟังเต๊อะเจ้า ฟังกลอนลำเนาเรื่องตุ๊ก
ลูนหลังนายปี้เมาซวนซุก ป่านเป๋นบ้าเบาบิน
ข้าวและน้ำลางคาบลืมกิ๋น ย่ำเตียวดินหวิดหวามลุ่มใต้
ทะนงต๋นตั๋วอยู่ปอบ่ได้ เหมือนหางตุงใยจ้อจ๊าง
ปักแขนสูงพยุงนกก้าง ตี้ก๋างโต้งกว้างตอลม
ปี้เมาฮักน้องแม่ฟองจันผง จนหาหว่างทรง หว่างยั้งบ่ได้

❀สะบันงายมหลามปายบ่มไห้ในนึ้ง เป๋นเล่ากันตึ้งๆ ว่าน้องได้ใหม่ลืมเก่า เลยวาง❀

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางแก้ว **นามสกุล**สิงห์แก้ว**นามสกุล(เดิม)** ก๋าตุ้ย **เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๑๕ **เดือน**พฤศจิกายน **พ.ศ**. ๒๔๘๕ **อายุ**๗๔ **ปี**
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕๑ หมู่ที่ ๗ชุมชนบ้านกาดโป่งตำบลปงแสนทอง
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐
สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ ทำนา

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายปั๋น ก๋าตุ้ย (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางมี ก๋าตุ้ย (เสียชีวิต)
เป็นบุตรคนที่๓ในจำนวนพี่น้อง๖คน ดังนี้
๑. นายอ้าย ก๋าตุ้ย (เสียชีวิต)
๒. นายผัด ก๋าตุ้ย
๓. นางแก้ว สิงห์แก้ว
๔. นายเป็ง ก๋าตุ้ย
๕. นางจันทร์ ก๋าตุ้ย
๖. นายคำ ก๋าตุ้ย
ชื่อ-นามสกุล สามี นายสมฤทธิ์ สิงห์แก้ว (เสียชีวิต)
มีบุตรชาย๓ คนมีบุตรหญิง ๒คน ได้แก่
๑. นายแสง สิงห์แก้ว
๒. นายทัศธรรม สิงห์แก้ว
๓. นางเพ็ญศรี ศรีสุธทะ
๔. นายเสกสรร สิงห์แก้ว
๕. นางเกษตร บุญโป่ง

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านค่าว
๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
จากพระสงฆ์ในวัดกาดโป่งสอน และมาฝึกฝนเองจนชำนาญ
๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เล่าค่าวให้คนรุ่นหลังฟัง
๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่นักเรียน-นักศึกษา, ผู้สูงอายุ, บุคคลทั่วไป
๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆด้านงานจักสานกล่องข้าวเหนียวจากใบตาล

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางแก้ว สิงห์แก้ว

ชุมชนบ้านช้าง หมู่ ๗ ตำบลปงแสนทอง

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“ก๋ารตี้ฮัก”

ก๋ารตี้ฮักตึงฮักเหลือใจ๋ไค่เอาไว้ในหัวใจ๋แห่ง

ข้าอู้จักนบนอบ เมื่อปากเจี๋ยนจ๋าจัดต๋ำสำเนียง วิงวอนอ่อนสร้อย

มีคนเมตต๋ำ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ก่บ่จังเลยปี้น้อง มีพระปิดต๋ำ

มารดาเปื้อนป้องเจ้าสากราบไหว้ ขอบคุณเน้อเจ้าปี้น้อง

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางสาย**นามสกุล**แก้วสาย**นามสกุล(เดิม)** วรศรี **เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๑๗**เดือน**มีนาคม **พ.ศ**. ๒๔๗๗ **อายุ**๘๑ **ปี**
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๑๑ ชุมชนบ้านไร่สันติสุขตำบลปงแสนทอง
อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปางรหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐
สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ ทำนา

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายน้อย วรศรี (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางน้อง วรศรี (เสียชีวิต)
เป็นบุตรคนที่๖ในจำนวนพี่น้อง ๗ คน ดังนี้
๑. นางน้อย วรศรี (เสียชีวิต)
๒. นางดี วรศรี (เสียชีวิต)
๓. นางสุข วงศ์ก่ำ
๔. นางจิ่นแก้ว วรศรี
๕. นางมูล วรศรี
๖. นางสาย แก้วสาย
๗. นางคำป้อ วรศรี
ชื่อ-นามสกุล สามี นายสุข แก้วสาย
มีบุตรชาย๒คนมีบุตรหญิง๕คน ได้แก่
๑. นายจันทร์ แก้วสาย
๒. นางจันทร์ทิพย์ ธรรมพิกุล
๓. นางจันทร์แก้ว ทิศมาลา
๔. นางจันทร์เป็ง พงษ์เดช
๕. นายวัน แก้วสาย
๖. นางสุพิน ไชยวรรณ
๗. นางจันทร์เพ็ญ แก้วสาย (เสียชีวิต)

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**จ๊อย

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** จากการอ่านหนังสือ แล้วนำมาฝึกฝนเองจนชำนาญ

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น**ได้เล่าและพูดคุยให้คนในวัยเดียวกันฟัง

๔. **ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่**บุคคลทั่วไป

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ**ซอ

๖. **รางวัลที่ได้รับได้แก่** ได้รับรางวัลชมเชยภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านค่าว เรื่องแม่สอนลูก ในโครงการอบรมลูกเสือชาวบ้าน ณ ชุมชนบ้านป่ากล้วย หมู่ที่ ๔ ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางสาย แก้วสาย

ชุมชนบ้านไร่สันติสุข หมู่ ๑๑ ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

จ๊อย..“แม่สอนลูก”

บุตรต๋ำเหยดูลาลูกรัก แม่ตุ๊กเพื่อเจ้าปอฮอดหิวโหย
แม่ค่อยอดทน ปามานลูกเต้า อดกั้นอาหาร พูนจานคาบข้าว
ของกิ๋นเผ็ดเก็มแสบฮ้อน แม่ก่อยฮักษา กับพระในต๊อง
ปออิดอ่อนอ้อนหิวแรง ยามเมื่อนั่งลุก อดกั้นใจ๋แข็ง
จักนั่งนอนแฮง กั๋วสนั่นต๊อง กั๋วลำบากใจ๋พระทัยในห้อง
ก๋านงานมีละไว้ ตักน้ำเกี๋ยหมู โป๊ะหลัวผ่าไม้ ก่กึดฮอดเจ้าในครรภ์
ยามเมื่อนั่งลุก แม่ก่อยเกาะผัน หายใจออกดัง อิดหิวอ่อนอ้อน
แม่ลำบากใจ๋ เพียงนกถูกบ้วง ตี้ของนายพรานผูกมัด
เอ๊อะ ๆ หาว ๆลมขึ้นหยั่งก๊ด ยามเมื่อแม่เจ้าปามาน
เติงเดือนมาแล้วแม่ต้องตุ๊กพาน ไหว้หาของตาน บุญกูลแม่เจ้า
ลำบากหัวใจ๋ ยามเกิดลูกเต้าซ้ำได้นอนอิงเติกเม๊อะก่เกิดลูกเต้ายามดี
บุญแม่บ่นักคงต๋ายเป็นผี ชีวิตอินทีลืมคิงกระด้าง
ส่วนป้อบิดามานั่งป้องข้าง เอาน้ำยาทาลูบล้าย
เอายามาฝนน้ำมนต์มาป้าย สติแม่ได้คืนมาลมขึ้นปั่นก้วง
มืดฟางแก่นต๋ำ ใจ๋แม่ดีมาเล็งเห็นลูกเต้า แม่นึกในใจ๋
ว่าเจ้าเหยเจ้า แม่อุ้มเอานาย ปอกปกเลิกเอาวัดถา
แผ่นผ้ามาปึก แล้วยกใส่ด้งแป๋งดี ยิ่งขานปากตักว่าผีเหยผี
ว่าปอสามทีแล้วตี๋ต่อยด้งมาร่ำไรตี๋ เสียงดังโก้ง ๆ แล้วยกไปตำเหมียดไว้
แม่ก่อยฮักษาลูมลาลูกไว้ แม่นั่งอยู่เฝ้าเดือนไฟ
ดำเหมือนหมิ่นหม้อ กิ๋นน้ำปุ๊เลยอุ่นร้อน ส่วนป้อบิดามีความตุ๊กย้อน
ได้ตัดบันก้อมหลัวดัง ตังข้าวและน้ำก๋ได้ตักต๋ำ เมื่อคืนเมื่อวัน
นอนเรียงอยู่เฝ้าผ่าไม้โป๊ะหลัว แล้วต้มใบเป้าหื้อแม่มารดาชำระ
น้ำอุ่นน้ำเย็นย๊ะไปซะป๊ะก่ตุ๊กพ่อเจ้าปอรอแม่นั่งยากล้ำ
หลังปอขดขอกั๊นป้นเดือนนอไปไหนบ่ได้ กั๋วเจ้าบุตรต๋ำ
ลูกรักแม่ไห้เท่านั่งนอนอิงบ่ละกั๋วลูกเจ็บเป่นโรกาภัยยะ
แม่นั่งอยู่เฝ้ากอยนายแม่เลี้ยงลูกไว้ ตุ๊กดาค่อยต๋าย
แม่หวังเปิ้งนาย ยามเมื่อแก่เฒ่าขอจบเท่านี้เท่าอี้แหละนายเหย

ตำบลชมพู

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายบุญกราย**นามสกุล**แก้วใน**เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่ ๑๙**เดือน**กุมภาพันธ์**พ.ศ**. ๒๔๙๓**อายุ**๖๕ ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ ๓

ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่ ๘๔ หมู่ที่๒ชุมชนบ้านฟ่อน ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายคำ แก้วใน

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางฟอง แก้วใน

เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนพี่น้อง ๔ คน ดังนี้

๑. นายบุญกราย แก้วใน

๒. นางบัวเหรียญ สุรินทร์ (เสียชีวิต)

๓. นางสาวบัวหลง แก้วใน

๔. นางสาวพิไลพร แก้วใน

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านค่าว

๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ฟังมาจากพ่อแม่ จากรุ่นสู่รุ่น แล้วนำมาฝึกฝนด้วยตนเอง

๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเผยแพร่ภูมิปัญญาโดยการร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น

๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่ผู้ที่ให้ความสนใจ

๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆจ๊อย, ซอ, ปั๋นปอน

๖. รางวัลที่ได้รับได้แก่

๖.๑ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๓ ด้านค่าว ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมืองเทศบาลเมืองเขลางค์นคร”

๖.๒ ได้รับรางวัลคือ วิทยุทรานซิสเตอร์จากการประกวดบทกลอน รายการหรรษาดาราของบริษัท ธานินท์อุตสาหกรรม จำกัด

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อยากให้อนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ไว้

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนายบุญกราย แก้วใน

ชุมชนบ้านฟ่อน หมู่ ๒ ตำบลชมพู

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

เรื่อง...“ก่อนจะมาเป็นเทศบาลเมืองเขลางค์นคร”

ขอเกริ่นกล่อนสาร วอนวานกล่าวไว้ ต๋ามตี้จักได้ บอกเล่ากล่าวขาน
เล่าสู่ปี้น้องเปื้อนป้องลูกหลาน เล่าไว้เป๋นตำนาน เทศบาลเน้อเจ้า
เล่าถึงความเป๋นมา หื้อศรัทธาหนุ่มเฒ่าเข้าใจ๋กั๋นดังหวังไว้

ก่อนเป๋นเทศบาลเมืองเขลางค์แต้ไซร้นั่นเป๋นสุขาภิบาลชมพูเป๋นมาเมินแล้ว
เพริดแพร้วเลิศหรู จากสุขาภิบาลชมพู ยกเป๋นเทศบาลว่าอั้นเป๋นเทศบาลตำบลชมพู
แม่นมัน บริหารมานานวันเจ้นล้ำ ประชาชนศรัทธาบริหารมายากย้ำ

จ๋นได้ยกระดับขั้นขึ้นไป เป๋นเทศบาลเมืองนั่นสุขสันต์สดใส เขลางค์นครนี่ไง
ถูกใจ๋เสี้ยงถ้านประกอบด้วยสี่ตำบลหกสิบสามหมู่บ้าน เป๋นเขตบริหารงานนั้นแหละ
มีตำบลชมพู พระบาทกล้วยแพะและมาตี้นี้ปงแสนทองสี่ตำบลนี้ หนึ่งบ่มีสอง

นายกรับรอง ดูแลทั่วถึงได้มีตึงสท. สิบแปดคนแต้ไซร้รวมถึงประธานสภา
เลขานุก๋ารมีไว้ พร้อมตี้ปรึกษา บริหารงานมา เข้าต๋าเข้าขั้น รองนายกของเฮา
เขาตึงเจื้อมั่นจ้วยกั๋นทำงานบ่จ้าแบ่งงานกั๋นทำ ประสานงานกั๋นบ่ล้า

จ้วยกั๋นพัฒนาผลงานสำนักปลัดมีไว้ ถูกใจ๋เหลือผะหมานแยกเป๋นหน่วยงาน
ก๋องต่าง ๆ ว่าอั้น มีก๋องก๋ารศึกษา ก๋องวิชาก๋ารนั่น มีก๋องต่างต่างอั้นหลั่นลง
ก๋องคลังมีไว้ดังใจ๋ประสงค์ ก๋องช่างยังคง ติดต่อกั๋นได้ ก๋องสวัสดิก๋ารสังคม

เหมาะสมแต้ไซร้ จ้วยเหลือน้ำท่วมลมมา คนพิก๋ารจ้วยแต้ จ่ายเงินคนแก่
นั้นหนา ยังมีก๋องยาสาธารณสุขเน้อเจ้าจะเล่าต่อไป ก่เกร่งใจ๋หนุ่มเฒ่า
เอ้าขอจบเพียงเต้านี้ หากมีสิ่งใดอยากไขกล่าวจี้ แนะนำอั้นอี้เลยนาย
ขอหื้อปี้น้องสุขใจ๋สุขก๋าย ยกมือบ้ายบายลาก่อนเน้อเจ้า เต้านี้ก่อนแหละนายเหย

❀ สะบันงายม หลามปล๋ายใบแป้ ถ้าฮักเทศบาลเมืองเขลางค์นคร แต้ แต้ ก่ขอหื้อจ้วยกั๋นสนับสนุนเน้อ

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางจันทร์คำ**นามสกุล**ธนันท์ชัย **นามสกุลเดิม** หอมแก่นจันทร์ **เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย**เกิดวันที่**๑๑**เดือน**มิถุนายน **พ.ศ**. ๒๔๘๒ **อายุ**๗๕**ปี**

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๓

ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่ ๔๖๘ หมู่ที่๒ชุมชนบ้านฟ่อนตำบลชมพูอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปางรหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ ทำนา

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายอ้อย หอมแก่นจันทร์

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางจันทร์ฟอง หอมแก่นจันทร์

เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนพี่น้อง ๖คน ดังนี้

๑. นางจันทร์คำ ธนันท์ชัย
๒. นางจันทร์แก้ว หอมแก่นจันทร์
๓. นางจันทร์ตอม หอมแก่นจันทร์
๔. นายบุญชุม หอมแก่นจันทร์
๕. นางบัวผัน หอมแก่นจันทร์
๖. นายบุญย้าย หอมแก่นจันทร์ (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล สามี นายคำมูล ธนันท์ชัย

มีบุตรหญิง ๒ คนได้แก่

๑. นางลำพูน สาดเสาร์เงิน
๒. นางจารุวรรณ หม่องลำปาง

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน จ๊อย

๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้ฝึกซอกับครูจังหวัดเชียงใหม่ และฝึกฝนด้วยตนเองจนชำนาญ

๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เคย

๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่ไม่มี

๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆร้องเพลงลูกทุ่ง

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อยากให้มีการรวมตัวของผู้สูงอายุเพื่อมาร่วมร้องเพลง สร้างความสนุกสนาน ให้แก่ผู้สูงอายุ

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางจันทร์คำ ธนันท์ชัย

ชุมชนบ้านฟ่อน หมู่ ๒ ตำบลชมพู

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“แม่สอนลูก”

ฟังเต๊อะลูกรัก แม่จักไค่จ่ำ เมื่อแม่มาลา ปามานลูกน้อย
เป๋นเอ๊อะเป๋นหาว ใจ๋ป้าวโศกสร้อย ไค่หนายลมจอย สั้นจะ
มืดหน้าต๋ำลาย เป๋นไปสับป๊ะ อยากกิ๋นก้าส้ม ดองเค็ม
ของกิ๋นเกยมัก กอยว่ามาเหม็น เปรี้ยวหวานมันเค็ม อ๊วะฮากออกเสี้ยง
เหม็นเบื่ออาหาร หน้าจ๋างหม่นเมี้ยง คลื่นเหียนอาเจียน เมื่อยล้า
เหม็นครกเหม็นเขียง เหม็นกะปิป๋าฮ้า เหม็นกลิ่นเสื้อผ้า ครัวทรง
เมื่อลูกเข้าต๊อง ย้อนแม่ประสงค์ แม่เป๋นต้องทน ดิ้นรนต่อสู้
อารมณ์อ่อนไหว อือใจ๋อึดสู้ เพื่อลูกของกู แต้และ
ปอได้ไปก๋าน แถมจ้ำแมกแซะ กลั๋วเป๋นมืดหน้า ต๋ำลาย
ยะก๋านนักล้ำ ตักน้ำบ่อหนา กลั๋วลูกหลอดไป แท้งอย่างเป้นอู้
แม่มาบุตรต๋ำ เหมือนกั๋นจู้ผู้ คอยลูบซวมดู บ่ยั้ง
สามเดือนเต้ากบ ผกคอยหลายครั้ง ลูกเหม่นข้าง ตางใด
หกเดือนเต้าฮอก ต๋ามเป้นบอกไข ลูกดิ้นตางใน ภูมิใจ๋เสี้ยงถ้าน
ได้เจ็ดแปดเดือน เหมือนเตือนกู้บ้าน อย่ากิ๋นตวยตาง ย่างเกี้ยว
อย่าอาบน้ำเดิก อย่าเกิ๊ดงูเลี้ยว อย่าเกี้ยวของเล่น หวานมัน
อย่าโบ๊ะบ่าป้าว อย่าเข้าป่าหนาม อย่านั่งกล่างจาน อย่าต๊กต๋องกล้วย
นั่งกาประตู๋ บ่ดีแหมด้วย อย่าหัดมือโวย ไล่ลัก
อย่ากิ๋นบ่ลูน กั๋วพุงจักกั๊ด อย่าตั๊กผีบ้า คนเมา
ผมลูกออกแล้ว กั๋วบ่ได้เก่า กั๋วเล็บมือยาว ไปถูกลูกน้อย
น้ำพริกน้ำแก่ง อย่าแฝงกิ๋นได้ กั๋วลูกตังใน ตั๋วฮ้อน
ชีวิตแม่มาน เปรียบเหมือน ควานจ้าง คิดแต่สิ่งอันดีงาม
เก้าเดือนก่อยครบ ต๋ามกำหนดก๋าน ลูกอยู่ในครรภ์ เก้าเดือนเต้าอั้น
แม่เตรียมข้าวของ ผ้าฮองเบาะฝ้าย ผ้าอ้อมผืนงาม กระติ๊ดยาหอม

ยาลม ยาหม่องยาวิค สบู่และแป้งเด็กแคร์ ปูเลย ก่ำน้ำ ยาฮักษาแผล
ของเล่นน้องแอ แม่แนไว้หื้อ จกเงินซื้อของ สมองมืดตื้อ

เตรียมแผวครัวมือ เครื่องไจ้ เสื้อผ้าอาภรณ์ แม่เตียมซื้อไว้
ลูบไล้ตั๋วเจ้าตึงวัน ออกมาเหียเต๊อะ ป้อแม่ไค่หัน จะขาวจะดำ
อย่างใดกได้ แม่จะไปไหน ไกล่แต้บ่ได้ เป๋นห่วงเป๋นใยชะป๊ะ
เตื่อเจ็บต้องไจ ใจ่ปอสั่นจ๊ะ กั๋วเกิดลูกน้อย กล่างตาง
เจ็บต๊องหลายครั้ง น้ำลายจันจ่าง บ่เกิดซักกำ เจ็บไจเต้าอั้น
พ่องก่เจ็บต๊องเมิน เกิ่นกว่าอดกลั้น เพราะลูกตังใน บ่หว้าย
พ่องเจ็บแอวขวา พ่องเจ็บแอวซ้าย พ่องก่ปอดก้น ลงมา
พ่องก่เจ็บต๊อง หน่องลงแผวขา พ่องโอ่ยอะล๊า พ่องหูยพ่องไห้
จับลางคนกั๋ว บ่ได้เข้าใกล้ เอ๊กด่าเป๋นไฟ ขว้างซัด
พ่องหยิกพ่องตี่ มีสารพัด พ่องก่จ่มซ้าม ครวญคราง
พ่องขี้ปอลัด พ่องตดปอหลั้น บางพ่องก่กาน ขึ้นฝาขึ้นหิ้ง
พ่องก่เป๋นลม ต๊าวล้มเกลือกกลิ้ง เพราะว่าฮูจิ่ม กีดกั้บ
ต่ายกับต่าย ก้ามีสารพัด พ่องเป๋นเลือดลิ้ม ตังใน
เป๋นลมต้าวล้ม สิ้นลมหายใจ่ เลือดขึ้นตังใน ไผจ้วยบ่ได้
สังเวชเหลือเกิน บ่เหมือนป่วยไข้ ละวุ่นละวาย เดือดร้อน
ยาหอมยาแดง แตวกับน้ำฮ้อน เอาต่นแม่เจ้ามารดา สิ้นใจ่เหียแล้ว
บัวแก้วไบหนา แสนเวทนา ก่ำมามอกอั้น พ่องเกิดโฮงยา
ดีเหลือเกิดบ้าน ลางพ่องสตังค์บ่นัก บ่เปิ่งบุญหมอ นอนรอเป๋นตั้บ
หมอรับจ่วยได้ฟรีฟรี พอลูกลงหว้าย ลมเบ่งบ่มี คุณหมอมือดี
จ่วยจกออกได้ หมอมีจรรยา ฮักษาคนไข้ ไกล่อันตรายแต้ตั๊ก
แต่ก่อนอ่อนหลัง แม่มานต่ายนัก ชีวิตหมิ่นสั้น โรยลา
ลูกลูกฟังไว้ หน่านได้ไบจา พระคุณมารดา เอามาเล่าอู้
ลูกเกิดออกมา มีใจ่จื่นสู้ เป๋นดีเอ็นดู เจ่นล้ำ
อดกลั้นอาหาร คาวหวานแถมครั้ง กิ๋นก้าปี๋ต้ม พริกดำ
กะปิและฮ้า บ่ได้กิ๋นหยัง กั๋วสาบเติงดัง ผิดเดือนเป๋นบ้า
กั๋วบ่มีไผ เลี้ยงดูลูกข้า บุตรต่าธิดา ลูกน้อย
คนอื่นหมื่นแสน หลายปันหลายร้อย บ่เหมือนแม่เจ้า สักคน

ลูกเหยลองนึก กี๊ดบอกเหตุผล ได้เกิดเป๋นคน ย้อนบุญแม่เจ้า
ลูกเกิดออกมา ยังบ่กิ๋นข้าว ได้แม่มัวเมา ร่ำร้อง
ลูกเจ็บไหนหา เจ็บต๋ำเจ็บต๊อง แม่เฝ้าโอบอ้อม เชยชม

น้ำผึ้งน้ำมิ้น นมข้นนมผง บ่เต้าน้ำนม มารดาสองเต้า
ลูกได้ดูนกิ๋น จ๋นอิ่มต๋างข้าว แม่ผอมซบเซา แต้ตั๊ก
แม่ซูบผ่ายผอม ถนอมความรัก อวบฝักอยู่หั้น จำเจ
แม่กอดลูกไว้ บ่ได้ห่างเห อุ้มกล่อมในเปล หลับเหียลูกหล้า
ลูกม่อยหลับต๋ำ ล่นไปซักผ้า อิดหิวโรยรา ฟังฟ้าว
ฝนตกสุ่ยๆ ผ้าอ้อมบ่ย้าว ดังไฟตากแห้ง รมควัน
ลูกตื่นมาแล้ว กั๋วลูกจะก๋วน จัมจีลำด่วน อาบน้ำป้อนข้าว
ลางผ่องใหญ่มา จ๋นปอแก่เฒ่า บ่ฮู้บุญคุณ อ่อนน้อม
ถามเตะถามตี๋ เป๋นไม้เป๋นค้อน ถามเข่นฆ่า ฟันแตง
กืดฮอดแม่ฮัก เหมือนแก้วเหมือนแสง มดง่ามมดแดง แม่บ่หื้อใกล้
ลูกเจ็ดแปดคน แม่ทนเลี้ยงได้ จ๋นเจริญวัย ใหญ่แล้ว
ส่งไปศึกษา ปัญญาเพลิดแผ้ว ลวดไปดื่มเหล้า เมาเบียร์
เฮียนมานักล้ำ เอาข้างไหนเหีย มีลูกมีเมีย ปอบ่มาใกล้
เมื่อแม่เจ็บเป๋น หนาวเย็นป่วยไข้ ตึงบ่มาไจ แหมซ้ำ
สมบัติหลักฮ้าน ไฮ่นาป่าต้าง ลูกยังหวังได้ คนเดียว
น้ำต๋ำแม่ตก อกแม่เป๋นเกลี๋ยว ทีแม่คนเดี๋ยว ลูกเลี้ยงบ่ได้
กี๊ดมากี๊ดไป ปันดีไค้ไห้ เป๋นก๋ำอันได้ เจ่นล้ำ
ที่ลูกตุ๊กจ๋น แม่เคยจ้วยก้ำ แม่มีแต่หื้ออภัย ความฮักอย่างนี้
จักไปหาไหน จักหาคนใด มาเหมือนแม่เจ้า ฟังเน้อลูกหลาน
จ๋ำเน้อลูกเต้า แม่ของหมู่เฮา คือแม่พระ กตัญญูกตเวที
ขอจะไปละ แม่พระร่มแก้วโพธิ์ไทร แม่ต๋ายไปแล้ว จักไปเปิ้งไผ
สุดประเทศไทย เปิ้งไผบ่ได้ ปี้ต๋ามารดา ควรสาควรไหว้
นึกถึงบุญคุณท่านไว้ บ้านจองทรัพย์สิน เหลือกิ๋นเหลือไจ้ ของป้อแม่เจ้าตึงมวล
พระคุณแม่นี้ ยิ่งใหญ่ไพศาล ลูกเหยบ่ควรลืมคุณ แม่เจ้า แม่เจ้า

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางสมศรี**นามสกุล**คำลือชัย **นามสกุลเดิม** ชมภูชัย **เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๖ **เดือน**ตุลาคม**พ.ศ**. ๒๔๘๗ **อายุ**๗๐**ปี**
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษาประถมศึกษา
ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่ ๑๐๑/๒ หมู่ที่๓ ชุมชนบ้านศาลาดอนตำบลชมพู
อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปางรหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐
สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ ทำนา

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายตุ้ยมูล ชมภูชัย
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางตุ้ยคำ ชมภูชัย
เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้อง ๕คน ดังนี้
๑. นายซุม ชมภูชัย
๒. นายบุญถึง ชมภูชัย
๓. นายตื่น ชมภูชัย
๔. นางสมศรี ชมภูชัย
๕. นายสนั่น ชมภูชัย

ชื่อ-นามสกุล สามี นายเหรียญ คำลือชัย
มีบุตรหญิง ๑ คน ได้แก่
๑. นางยุพิน นิตยภักดี

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านจ๊อย, ซอ
๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
ได้ฝึกซอกับครูจังหวัดเชียงใหม่ และฝึกฝนด้วยตนเองจนชำนาญ
๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เคย
๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่บุคคลทั่วไปที่ให้ความสนใจ
๕. รางวัลที่ได้รับได้แก่
- ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ ๒ การประกวดร่าวงประยุกต์ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางสมศรี คำลือชัย

ชุมชนบ้านศาลาดอน หมู่ ๓ ตำบลชมพู

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

จ๊อย...“แม่สอนลูก”

บุตรต๋ำเหย ดูลาลูกรัก แม่ตุ๊กเพื่อเจ้า ปออิดหิวโหย
แม่ก่อยอดทน ปรามานลูกเต้า อดกั้นอาหาร ปู่ชาคาบข้าว
ของกิ๋นเผ็ดเก็มแสบฮ้อน แม่ก่อยฮักษา กับพระในต๊อง ปออิดอ่อนอ้อนหิวแลง
เวลานั่งลุก แม่ก่อยดัดแปลง จะนั่งนอนแฮง กั๋วสนั่นต๊อง
มาลำบากใจ๋ พระทัยในห้อง ก๋ำนงานมีละไว้ ตักน้ำเกี๋ยหมู
โบ๊ะหลัวผ่าไม้ ปากึดล่ำสร้าง ก๋ำนงาน เวลานั่งลุก
แม่ก่อยเกาะก๋ำ หายใจออกดัง ปออิดอ่อนอ้อน มาลำบากใจ๋
เหมือนนกถูกบ้วง ตี้ก๋ำงนายพรานผูกมัด เอ๊อะ ๆ หาว ๆ ลมขึ้นเสียบก๊ัด
ยามเมี่ยแม่เจ้าประมาณ แปดเดียนถึงแล้ว แม่ทนทุกผาน ไหว้หาบุญตาน
บุญคุณแม่เจ้า มาลำบากใจ๋ ยามเกิดลูกเต้า ซ้ำได้นอนอิงเติกเม๊อะ
สลีปันผืน มาอิงเติกเม๊อะ ได้เกิดลูกเต้า ยามดี
บุญแม่บ่นัก คงต๋ายเป๋นผี บุญแม่บ่มี ลูกบ่หันหน้า
ส่วนป้อบิดา มานั่งป้องข้าง เอาน้ำยาตาลูกน้อย เอาหินต๋างฝน
ใส่ส้มมาป้าย สติแม่ได้คืนมา ลมแม่เสียบก๊ัด มึนเมาหูต๋ำ
ใจ๋แม่ดีมา เล็งเห็นลูกน้อย เลี้ยงใหญ่มาแล้ว ปีกกล้าหางแข็ง
หวังได้เปิ้งแฮง แม่เลี้ยงแต่น้อย หนีไปเอาผัว เอาเมียเหียจ้อย
ฮักเหลียมารดาแม่ไท้ พระเจ้าอยู่หัว มาตุงละไว้ บะกึดลอดอั้น บุญคุณ
แม่เลี้ยงใหญ่แล้ว ก่หวังอุดหนุน แม่หวังเปิ้งบุญ ยามเมื่อแก่เฒ่า

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายเจริญ **นามสกุล** จิตต์มั่น **เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่ ๑๒**เดือน** ตุลาคม **พ.ศ**. ๒๔๙๐ **อายุ** ๖๘ ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๒๓๕หมู่ที่ ๗ ชุมชนบ้านจอมเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว (เต็นท์รถ)

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายดี จิตต์มั่น

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางติ๊บ จิตต์มั่น

เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนพี่น้อง ๕ คน ดังนี้

๑. นายเจริญ จิตต์มั่น

๒. นางกองคำ ใจรักดี

๓. นายป้อ จิตต์มั่น

๔. นางทองสุข จิตต์มั่น (เสียชีวิต)

๕. นายบุญทัน จิตต์มั่น (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล ภรรยา นางคำผง จิตต์มั่น **นามสกุล (เดิม)** คงวิระ

มีบุตรชาย๒คน ได้แก่

๑. นายสุชิน จิตต์มั่น (เสียชีวิต)

๒. นายไพโรจน์ จิตต์มั่น (เสียชีวิต)

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านซอ

๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมัยก่อนบวชเป็นเณรได้เล่าเรียนมาจากพระอาจารย์ และศึกษาจากหนังสือตำรา ต่อมาได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง รับฟังจากผู้สูงอายุในท้องถิ่นและฟังจากงานต่าง ๆ และนำมาดัดแปลงเช่นงานบวช

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** ถ่ายทอดความรู้ในงานรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุตามประเพณีปี๋ใหม่เมืองของคนภาคเหนือเข้าร่วมการประกวดปั๋นปอน งานประเพณีปี๋ใหม่เมืองเทศบาลเมืองเขลางค์นครประจำปี๒๕๕๖เป็นพิธีกรในงานต่างๆเช่นงานวัด งานศพ เวนตานมัคทายกพิธีทางศาสนาในวัด

๔. **ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่**ลูกหลานและบุคคลทั่วไป

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ** ค่าว, จ๊อย, ปั๋นปอน, ฮ่ำปี๋ใหม่, สวดมนต์, สอนปฏิบัติธรรม,พิธีการทางศาสนา

๖. **รางวัลที่ได้รับได้แก่**

๖.๑ ได้รับรางวัลชนะเลิศ ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมือง เทศบาลเมืองเขลางค์นคร” ประจำปี ๒๕๕๗

๖.๒ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ ด้านการประกวดค่าว ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมือง เทศบาลเมือง เขลางค์นคร” ประจำปี ๒๕๕๘

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อยากให้อนุรักษ์ความเป็นไทยไว้เพราะอยากให้ความรู้กับบุคคลที่สนใจ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือคนในท้องถิ่นอยากให้ความรู้เหล่านี้ติดตัวไปกับคนรุ่นหลัง

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนายเจริญ จิตมั่น

ชุมชนบ้านชมพู หมู่ ๗ ตำบลชมพู

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ซอ...“ปี๋ใหม่เมืองเหนือ” (ทำนองซอปั่นฝ้าย)

๑๓ เมษา เวียนมารอดแล้ว สังขารปี๋ใหม่แก้ว ก่มารอดเถิงเติงตัน

ขอเจินจวนปี้น้องจุ่งมาสนุกสน๋าน จมจื่นเจยบาน ก่ละความหลังโศกเศร้า

มาตั้งต้นเริ่มเก๊า ริเริ่มแต่ความดีความโศกเศร้าหมองศรี ก่ขอหื้อมันไหลล่องใต้

ไหลเข้าดงป่าไม้ อย่าได้มาฮอดมาปาน ล่องตวยปู่สังขาร ก่ขอหื้อล่องไปกับ น้ำแม่ใหญ่คงคา

ขอเจินจวนปี้น้อง จุ่งมาสนุกสน๋าน จมจื่นเจยบาน ก่ละความหลังโศกเศร้า

มาตั้งต้นเริ่มเก๊า ริเริ่มแต่ความดี ความโศกเศร้าหมองศรี ก่ขอหื้อมันไหลล่องใต้

ไหลเข้าดงป่าไม้อย่าได้มาฮอดมาปานขอเจินจวนปี้น้อง จุงมาม่วนเล่นหรรษา

กิ๋นไก่ต้มสุราในวันปี๋ใหม่แก้ว

ก่ขอเจินนางร่างแค้ว จึงรีบเซาะหามาปัน น้ำขาวตี้ลำลำ ก่ตี้หว๊านหวาน บ่ส้ม

กับตั้งจิ้นไก่ต้ม หรือเหล้าน้ำใสดีดี เอามาสักสะกรี๋หรือเหล้าโรงก่ได้แม่โขงแต่บ่ไจ้

เพราะมันบูดมันแปง ก่ขอหื้อเอาลาบแดงแดง มาเป๋นของแกล้มเหล้าน้ำสุโธนั้นเหล่า

เป๋นของเก่าเฮาเนอ กิ๋นแล้วม่วนลำดี กับตังบุหรีสามิต กรุงทองก่ได้ ต๋ามใจ๋เจ้าน้องไท้

จุ่งรีบเซาะหามาเต๊อะข้าวหน๋มจ๊อกหวาน ๆ ไปไหนจ๊ะเจ้า ข้าวหน๋มปาดนั้นเหล่า

ก่เป๋นของเก่าเฮาเนอ

❀สะบันยายมหลามป๋ายยอดเป้า กันท่านตังหลายบ่มีเหล้า ก่ขอเป๋นน้ำเย็นเต๊อะ❀

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางมาเรีย**นามสกุล**เจริญสุข**นามสกุลเดิม** สายวงค์ปัญญา **เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๑๙**เดือน**มีนาคม**พ.ศ**.๒๔๘๖**อายุ**๗๓ปี
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๐๕หมู่ที่๑๐ชุมชนบ้านต้าตำบลชมพู
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปางรหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายแก้วมา สายวงค์ปัญญา (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางจันทร์แก้ว สายวงค์ปัญญา (เสียชีวิต)
เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้อง ๔คน ดังนี้
๑. นายเลี่ยน สายวงค์ปัญญา (เสียชีวิต)
๒. พ.ต.ท.เกษม สายวงค์ปัญญา (เสียชีวิต)
๓. นายสุคำ สายวงค์ปัญญา (เสียชีวิต)
๔. นางมาเรีย เจริญสุข
ชื่อ-นามสกุล สามีนายบุญเลิศ เจริญสุข
มีบุตรชาย๑คนได้แก่
๑. นายชินโชติ เจริญสุข

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านค่าว
๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาฝึกฝน
๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เล่าเผยแพร่ให้กลุ่มผู้สูงวัยด้วยกันฟังเวลามาร่วมกิจกรรมกลุ่ม ร้องรำทำเพลงร่วมกัน
๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่กลุ่มผู้สูงวัยและลูกหลาน
๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ ร้องเพลง ฟ้อนรำ

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อยากให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของมาเรีย เจริญสุข

ชุมชนบ้านต้า หมู่ ๑๐ ตำบลชมพู

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าวฮ่ำ...“๑๓ อำเภอ”

นครเขลางค์ ลำปางเลิศล้ำ บ้านข้าวเมืองน้ำ คนงามน้ำใจ๋
เมืองแห่งรถม้า บ่มีตี้ไหนก่มีอยู่ใน ลำปางเต้าอั้น มีตึงถ่านหินบ่อดินเครื่องปั้น
สินค้าสำคัญจ๊าดนักสิบสามอำเภอเมืองเถินแม่เมาะเกาะคาตี้ตั้ง โรงงาน
เสริมงาม งามล้ำดั่งคำกล่าวขานวังเหนือเมืองปานน่าอยู่เน้อเจ้า

แจ้ห่มห่มใจ๋ห่มในหายเศร้าห้างฉัตรสบปราบเมืองงาวแม่พริก
คนใดได้ไปบ่อยากจะปึ๊กใค่อยู่ตี้ฮั้น เหียเลย อำเภอแม่ทะ ตี้แอ่วมีหลาย
วัดถ้ำพระสบาย ตี้ไปกราบไหว้มีวัดสัณฐานวัดงามเน้อเจ้ามีพระและเณร จ๊าดนัก
แถมสอนหนังสือเด็กน้อยตี้วัด น่าฮักจุผู้ญิ๋งจาย วัดแห่งนี้ดัง อยู่บ่ไกล๋ ตี้หนตางไป
นาคตเน้อเจ้า

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางคำใส **นามสกุล**ใจยาคำ**นามสกุล (เดิม)** สมกันทา**เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่-เดือน-พ.ศ**. ๒๔๗๙**อายุ**๗๘ ปี
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่ ๗๙ หมู่ที่๑๒ชุมชนบ้านร้อง ตำบลชมพู
อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายสม สมกันทา (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางจู สมกันทา (เสียชีวิต)
เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้อง ๗ คน ดังนี้
๑. นายมูล สมกันทา (เสียชีวิต)
๒. นางเอื้อง สมกันทา
๓. นางไร สมกันทา (เสียชีวิต)
๔. นางคำใส ใจยาคำ
๕. นายคำปัน สมกันทา
๖. นายเรียง สมกันทา
๗. นายเจริญ สมกันทา (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล สามี นายอ้าย ใจยาคำ (เสียชีวิต)
มีบุตรชาย๓ คน มีบุตรหญิง ๑ คนได้แก่
๑. นายสุชาติ ใจยาคำ
๒. นายสมบัติ ใจยาคำ
๓. นางสมพร ศิริชุ่ม
๔. นายสง่า ใจยาคำ

ประวัติผลงาน

๑. มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน จ๊อย, ซอ, ปั๋นปอน,
๒. ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
ได้ฟังมาจากพ่อแม่ จากรุ่นสู่รุ่น แล้วนำมาฝึกฝนด้วยตนเอง

๓. การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานประเพณีต่าง ๆ

๔. ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่คนรุ่นหลังและผู้ที่ให้ความสนใจ

๕. ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆด้านงานฝีมือการปั่นฝ้าย

๖. รางวัลที่ได้รับได้แก่

๖.๑ ได้รับรางวัลชมเชย ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมือง เทศบาลเมืองเขลางค์นคร”

๖.๒ ได้รับรางวัลชมเชยการประกวดผู้สูงอายุสุขภาพดี จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านศรีหมวดเกล้า

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางคำใสใจยาคำ

ชุมชนบ้านร้อง หมู่ ๑๒ ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“ดำหัวคนเฒ่า”

ป๋าเวณีไทย ไผไหนก็ฮู้ ต่างจ้มจี้นสู้ ลูกขอไหว้สา
ผู้สูงอายุ เฒ่าแก่นั้นหนา ท้องถิ่นล้านนา สืบมาแต่ต้น
หดน้ำดำหัว ม่วนงันจ้น ๆ กู่คนญิ๋งจาย ใหญ่น้อย
ปี๋ใหม่ล้านนา ฟ้าหมดซ้อยล้อย ดาวใสส่องแจ้ง ดูเปิง
ลูกหลานต่านไท้ ไกลๆใกล้กื๊ดเถิง ปากั๋นฮ่ำเปิง กื๊ดเติงคนเฒ่า
มธุบุปผา วัตถาน้ำข้าว เอาขันไปจู ปู่อุ๊ย
หมดความตุ๊กเข็ญ จุ้มเย็นซุ้ย ๆ คนผอมก็ตุ้ย ตีฆา
อ้วนล่ำตุ๊ต๊ะ หนักเหมือนหินผา อุ๊ยปั๋นปอนมา แอวบางฮ่างน้อย
เป๋นเปิดเป๋นเหลือง จ่องเจาะเดาะด้อย ก็หายมายแควน สว่างวะ
ป้อแม่ปิต๋ำ เป็นเป๋นดั่งพระ ต๋นคิ่นลูกเต้า ทุกคน
กราบไหว้ดีล้น ป๊นความยากจ๋น เป๋นมิ่งมงคล ลูกหลานต๋านเต้า
ปี๋ใหม่มาเถิง กื๊ดเติงคนเฒ่า ตี้เป็นชรา แก่ค้าว
อุ้ยหม่อนของไผ คนใดฟั่งฟ้าว กำขันธูปเผิ้ง เตียนงาม
ดอกไม้พร่ำพร้อม น้ำหอมติดต๋าม ปูจาคุณงาม ความดีเป็นสร้าง
เลี้ยงลูกหลานมา ขอจ๋ากล่าวอ้าง สร้างสมความดี ไว้นัก
ลูกหลานตังหลาย ญิ๋งจายเป็นฮัก เกี๊ยวม่ามป้อนข้าว เฮามา
ขี้เยี่ยวเจ๊ดซัก เสื้อผ้าวัตถา เจ็บเป๋นหยุกยา อาบน้ำป้อนข้าว
หลับนอนอู่ไกว๋ อยู่ใกล้นั่งเฝ้า เมื่อตั๋วยามเฮา อ่อนน้อย
กว่าจักลอดต๋าย เสี้ยงเงินหลายร้อย พ่องเสี้ยงแหวนสร้อย ควายนา
ส่งเสียลูกฮัก ฮ่ำเฮียนศึกษา ลูกหลานจบมา ก็ย้อนคนเฒ่า
อยู่ม่วนกิ๋นหวาน ลูกหลานต๋านเต้า ขอฮื้อหมู่เฮา หมั่นกื๊ด
นึกถึงบุญกุน ตี้เป็นแบกปื๊ด บกไฮ้ใส่ข้าว ทำงาน
เมื่อเถิงวันนี้ ปี้น้องลูกหลาน ปี๋ใหม่สงกรานต์ จี้นบานทั่วหน้า
ปี๋ใหม่เมืองเหนือ ม่วนเหลือลูกเต้า ขอหมู่ไทยเฮา สืบไว้
อุ๊ยหม่อนก๋ำขัน ข้าวตอกดอกไม้ ลูกหลานกราบไหว้ ยินดี
ญา-ติ ปี้น้อง เปื้อนป้องสุขี อยู่สวัสดี มั่งมีทั่วหน้า
ปี๋ใหม่บ้านเฮา ปี้น้องเจ้าข้า สมบัติไหลมา ดั่งคิด
ปี้น้องวงศา อาวอาญาติมิตร จิตใจ๋อย่าได้ มีมาร
สัปปะภัยยะ ล่องกับสังขาร โจ้กลาภมาปาน เงินล้านเน้อเจ้า
ผลบุญตี้ทำ ดำหัวคนเฒ่า ป๋าเวณีเฮา ปี้น้อง

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางตุ่นแก้ว **นามสกุล** สมบูรณ์**นามสกุล(เดิม)** ปัญญายืน**เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๑๐**เดือน**พฤศจิกายน **พ.ศ**. ๒๔๙๒ **อายุ**๖๖**ปี**
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ที่ ๑๓ชุมชนบ้านกลางทุ่งตำบลชมพู
อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปาง ๕๒๐๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายทา ปัญญายืน (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางเลี่ยม ปัญญายืน(เสียชีวิต)
เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้อง ๕ คน ดังนี้
๑. นางติ๊บ ต่อเชื้อ
๒. นางศรีวรรณ ต่อเชื้อ
๓. นางแสงคำมา ต่อเชื้อ
๔. นางตุ่นแก้ว สมบูรณ์
๕. นายสุนทร ปัญญายืน
ชื่อ-นามสกุล สามี นายเปลี่ยน สมบูรณ์
มีบุตรชาย ๑ คนมีบุตรหญิง๓ คน ได้แก่
๑.ด.ญ.นงคราญ สมบูรณ์ (เสียชีวิต)
๒. นางจำเนียร สมบูรณ์
๓. นายสยาม สมบูรณ์(เสียชีวิต)
๔. นางแอนนา สมบูรณ์

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**ค่าว
๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** เรียนรู้จากการอ่านหนังสือ และศึกษาด้วยตนเอง
๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** เคยถ่ายทอดความรู้ด้านจ๊อยให้กับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร
๔. **ผู้ได้รับการถ่ายทอดได้แก่**ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร
๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆ**ร้องเพลงลูกทุ่ง

๖. รางวัลที่ได้รับ ได้แก่

๖.๑ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศด้านค่าวจ๊อย ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมือง เทศบาลเมืองเขลางค์นคร” ปี ๒๕๕๖

๖.๒ ได้รับรางวัลชนะเลิศด้านค่าวจ๊อย ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมือง เทศบาลเมืองเขลางค์นคร” ปี ๒๕๕๘

๖.๓ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ การประกวดนางนพมาศ (ผู้สูงวัย) ในงานร่วมสืบสานประเพณีลอยกระทง เทศบาลเมืองเขลางค์นคร

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางตุ่นแก้ว สมบูรณ์

ชุมชนบ้านกลางทุ่ง หมู่ ๑๓ ตำบลชมพู

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“ชมรมผู้สูงอายุ”

ขอกราบวันตา บรรดาปี้น้อง นั่งเซาะนั่งซ้อง มากั๋นจ๊าดหลาย
จะขอบรรยาย เป๋นสายค่าวสร้อย กำเมืองล้านนา หายไปเตื่อหน้อย
เฮาสมควรคอยตอกย้ำ บ่เดี๋ยวนี้มี ไอโฟนแหมซ้ำ ส่งไลน์เขี่ยเล่น ไปมา
ผู้สูงอายุ ก่บ่ย่อยหนา ห่างกั๋นสองวา ยังส่งไลน์หื้อ
พอถึงตอนเย็น บ่ได้ดักดื้อ สองมือรีบจู๋ง เอารถถีบไป
ปะกั๋นนันอยู่อ๊ด ๆ ปดจดขี่ขึ้นหลิ่งมา สุขภาพดีนั้น ไผบ่ได้ซื้อหา
เฮาปากั๋นมา ออกก่ำลังกายเจ้า อย่างหนังสือพิมพ์ เป๋นลงสองเฒ่า
อำเภอเจียงดาว แค่นปุ้น หันข่าวเป่นนา ก่หน้าดีลุ้น
อายุร้อยห้า ยังแข็งแรง ประวัติเป๋นนั้น กิ๋นแต่ผักแก่ง
จิ้นลาบแดง ๆ บ่เกยมาใกล้ กิ๋นปลาต้มสุก หมั่นทำไจ้ ๆ
เปื้ออนามัยดีนัก ออกก่ำลังก่าย ถ้าอิดก่พัก ปล่อยวางไว้ฮั้นตึงดี
ศีลห้ามีไว้ สบายดีหลี สุขภาพดี เหมือนกั๋นทั่วหน้า
วันนี้ม่วนนัน ตึงเป๋นตึงข้า ได้ปากั๋นมาปะปบ ภูมิปั๋ญญาไทย
ก่เอามาครบ เจริญเต๊อะหมู่เฮา ท่านตี้เคารพ มาผ่อมาย้ำผลงาน
มีตึงผักไม้ ของไจ้จักสาน เครื่องไจ้ในงาน กิ๋นตานมีด้วย
ต้นไข่แมงดา ตี้ปักต้นกล้วย ก่เอามาตวย วันนี้
หม่าน้ำหม่านอย และพริกก้นจี้ ปลอดสารพิษนี้ ก่เอามา มาเต๊อะ ๆ
เจริญมาเลือก ชะลอความชรา หื้อกิ๋นผักกิ๋นปลา เต้าอั้น
จีวิตของเฮา จะยาวบ่สั้น ของหวานมันเค็ม ละลด
ออกก่ำลังก่าย อย่าหื้อได้งด หมั่นทำไว้ฮั้น ตึงดี
อู้มามากแล้ว แม่แก้วสามสี ขอจบเสียที วางลงเต้าอี้

ตำบลพระบาท

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนายหมวก**นามสกุล**ชมภูชัยเกิด**เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่๑๓**เดือน**เมษายน**พ.ศ**. ๒๔๘๖**อายุ**๗๒ ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษาปริญญาตรี

ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านหล่าย ตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ๕๒๑๗๐

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๒๔๓ หมู่ที่ ๒ ชุมชนบ้านบุญเกิด ตำบลพระบาท อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๐๐๐

สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ ข้าราชการบำนาญ

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายอ้วน ชมพูชัยเกิด (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางคำปัน ชมภูชัยเกิด (เสียชีวิต)

เป็นบุตรคนที่ ๓ในจำนวนพี่น้อง ๘ คน ดังนี้

๑. นางอิ่นแก้ว เรือนปานัน
๒. นางบัวคำ สุริยะมณี
๓. นายหมวก ชมภูชัยเกิด
๔. นางทองหล่าย กรกันท์
๕. นายส่วน ชมภูชัยเกิด (เสียชีวิต)
๖. นางบุญเรือง สนิทโกศัย
๗. นายเกษม ชมภูชัยเกิด
๘. นางทองศรี ชมภูชัยเกิด

ชื่อ-นามสกุล ภรรยา นางคำมา ชมพูชัยเกิด **นามสกุล (เดิม)** ขัดปัน

มีบุตรชาย ๑ คนมีบุตรหญิง๑ คนได้แก่

๑. นางสาวพรรณี ชมภูชัยเกิด
๒. นายสถาพร ชมภูชัยเกิด

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**ค่าว

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** เรียนรู้จากการอ่านหนังสือ และศึกษาจากสื่อรายการวิทยุในสมัยก่อน

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** เคยถ่ายทอดความรู้ด้านค่าว เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากร ผ่านรายการวิทยุชุมชน

๔. **ผู้ได้รับการถ่ายทอดได้แก่**คนในชุมชน

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆ**จ๊อย, ซอ, และด้านพิธีกร

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอยากให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจเรียนรู้หัดแต่งค่าว หรือหัดอ่าน เพื่อจะได้อนุรักษ์ไว้

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนายหมวก ชมภูชัยเกิด

ชุมชนบ้านบุญเกิด หมู่ ๒ ตำบลพระบาท

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“ห้าพันวะสา”

กราบสูมาเต๊อะ ปี้น้องทั้งหลาย ทั้งญิ๋งทั้งจาย ทั้งป้าก๋ายและน้องแสงหล้า
พี่หนานจักไขความในใจ๋ของข้า ต๋ามตำรากล่าวไว้ จะเกิดเหตุก๋าน
เน้อนายน้องไท้ ตำนานเมืองใต้บรรยาย จะเกิดกลียุคเป๋นตุ๊กเหลือหลาย

ตึงญิ๋งตึงจาย ต๋ายหมดต๋ายเสี้ยง ห้าพันวะสา เน้อนายแกล้มเกลี้ยง
เพราะความเสี่ยงของมนุษย์ จะเกิดเหตุการณ์ ตำนานกลียุค
เมื่อถึงห้าพันวะสา เน้อนาย ก่เพราะความโลภของมนุษย์ ตี้ถึงความฉิบหาย

สมบัติวางวายหายไปหมดเสี้ยงกระทั่งสัตว์ป่านานานกเอี้ยง
กระทั่งสัตว์เลี้ยงสูญไปก่เพราะมนุษย์เกิดเหมือนน้ำไหลจะไปตางใด
เต๋มไปหมดเสี้ยงตึงญิ๋งตึงจาย ขยายไปเสี้ยง ปลูกบ้านเต๋มเมืองและป่าแพะ

ผู้คนทั้งหลาย แผ้วถางบนแพะ กระแสะไปถึง ป่าไม้บนดอย
แผ้วปิดตางน้ำ ตี้เคยไหลสอยๆตัดไม้บนดอย เสียหมดเสียเสี้ยง
พอฝนตกลงมา น้ำไหลมาหมดเสี้ยง เพราะป่าไม้โล่งเตียน หมดล้ำ

บ่มีตี้ป๊ะน้ำซะหนาหนำ ปั่นมาเป๋นลำ ทะลุเตบ้าน
เป๋นเวลากล๋างคืน คนหลับในบ้าน มีความสุขสำราญเจ้นล้ำ
นอนกอดสาวน้อยคนงาม สะดุ้งตื่นขึ้นนั้นก่รีบผลีผลามคว้าข้อมืออีนายคนงาม

กล๋ายเป๋นหมอนข้าง บางคนเปี๋ยเกิบ บางคนใส่เสื้อกลับข้าง วิ่งออกไปถนน
ก่เจอน้ำ เป๋นโกลาหลขึ้นบนหนีน้ำอยู่บนหลังคาข้างบ้านใกล้เคียง
ตกใจ๋เจ้นล้ำป้าคำป้าเกี๋ยง เปี๋ยได้เสบียง กั๋วอดอยากข้าว

ญิ๋งจายทั้งหลาย ตั้งคนหนุ่มคนเฒ่าสาวแก่ชะแลแม่ฮ้าง
ปากั๋นหนีต๋าย บ่ได้ตกค้าง อยู่ตี้บ้านสักคน ผ่อดูน้ำเป๋นที่ฉงน
ปากั๋นวิ่งโยน เลยลืมลูกเต้าบางคนเปี๋ยแขนเมีย เลยลืมแม่เฒ่า

ปล่อยหื้อจ๋มน้ำ อยู่เดียวดาย น้ำท่วมครั้งนี้ ได้รับความเสียหาย
ได้มุ่งทำลายน้ำก้อเพชรบูรณ์เน้อเจ้า ประชาชนทั้งหลาย ตั้งคนหนุ่มคนเฒ่า
ต๋ายไปจ้าดนัก ระเวเหหน ผัวเมียโดนพรากปั๊ดน้ำซัดไหลลง

ฮ่อมห้วยธารา ตุ๊กใจ๋เจ้นล้ำป้าคำป้าผารวมทั้งป้าดาจ๋มน้ำไปเสี้ยง
เพราะว่ายน้ำบ่เป๋น กร๋รมเวรตวยมาเสี้ยงเพราะความเสี่ยงของมนุษย์
ตัดไม้บนดอย จ๋นหมดจุ้ดลุ๊ด สิ้นสุดเหลือต๋อไว้ เดียวดายน้ำเตมาซัด

น้ำปั๊ดเสียหาย บ้านพังทลาย ไหลตวยน้ำหมดเกลี้ยง ปี้น้องทั้งหลาย
แม่นายแก้มแกล้ง กับทั้งป้อเลี้ยงเอื้องคำหื้อจ๋ำไว้เต๊อะป่าไม้หนาหนำ

ถ้าเฮาบ่ทำฝนตกไจ้ไจ้โหรทำนายว่ามนุษย์ลุ่มใต้ ถึงคราวบรรลัยย่อยยับ

ห้าพันวะสา เป่นเวลาบ่นานนัก โหรตักว่าได้นานมา มนุษย์เฮานั้น
สำคัญนักหนา ทั้งในพารา บ้านนอกคอกใต้ จะเจอเภทภัย
ทั้งเหนือและใต้ ไฟไหม้ลามมาเผาผลาญมนุษย์จ่นสิ้นสุดหิงสา

หมู่สัตว์นานาล้มต่ายหมดเสี้ยงต้นไม้ต้นตอกบ้านนอกหมดเกลี้ยง
และสัตว์เลี้ยงสูญพันธุ์ จะเกิดน้ำท่วมโลกฝนก่ตกเหมือนจักรผันตกทั้งคืนทั้งวัน
บ่สามารถผ่อหันหยังได้ หยังแถมบ่ปอ น้ำไหลลงใต้ ท่วมพื้นโลกของเฮา

ไหลท่วมมืดมิด ท่วมมิดต้นเสา บ่มีบางเบา ท่วมตึกสูงได้
สุดแต่ภูเขา ยังท่วมถึงได้ เสียหายบรรลัยย่อยยับ หลังจากนั้นเหย
ล่วงเลยบ่นานนัก จะเกิดแผ่นดินใหม่ขึ้นมา เกิดมีมนุษย์ สิ้นสุดมหิงสา

หมู่สัตว์นานา เกิดขึ้นใหม่ได้ ต้นไม้ทั้งหลาย ที่อยู่เหนือใต้
เติบโตใหญ่คืนมา พร้อมกั่นนั้น มีต้นกัลปพฤษา ได้เกิดขึ้นมา
ตกออกเหนือใต้ ถ้ามีผลสุก สัตว์คนบริโภคได้ จะได้กำไรชีวิต

บ่เกิดบ่ต่าย บ่ม้วยชีวิต ชีวิตอยู่ได้ยืนยาวส่วนหมู่สัตว์นั้น
นับตั้งอหิงสา หมู่สัตว์นานา จ่าป่อมนุษย์ได้ บ่มีก่ารฆ่ากั่น
สัมพันธ์ไมตรีได้ไปไหนได้สบาย ได้เป่นเปื้อนเป่นป้อง พี่น้องสหาย

ตึงญิ่งตึงจาย เป่นเพื่อนสัตว์ได้ ต่อจากนั้นเหยมนุษย์ลุ่มใต้
จะได้พบกับพระศรีอารย์ มีบุญเลิศล้ำ จะได้พบหัน ถ้าไผมีกรรม
บ่สามารถพบได้ ขอท่านทั้งหลายหื้อทำบุญไจ้ไจ้ หื้อไผใจ่เป่นตาน

ส่วนป่าไม้นั้น ขออย่าได้ผลาญหื้อปราบหมู่มารตัดไม้เหนือใต้
รวมทั้งป้อเลี้ยง ลูกจ้างผู้มีรายได้ กับทั้งมอดไม้ หื้อหมดไป
กับทั้งอนุรักษ์ แม่น้ำสีใสช่วยกั่นห่วงใย แม่น้ำใหญ่น้อย

ช่วยกั่นรักษา ชาวพาราใหญ่น้อย ช่วยกั่นผ่อกอยจิ่มเต๊อะ
ป่าไม้ดงหนาป่าคาเป่อเลอะอยู่เต่มฮ่อมห้วยนานมา
หื้อจ้วยกั่นแต้ เที่ยงแท้นักหนา ตลอดครูบา พระเณรเถรเจ้า

หื้อสอนลูกศิษย์ ติดต่ามต่นเจ้า หื้ออยู่ถ้อยฟังคำ ถ้าจ้วยกั่นอย่างนี้
บุญมีหนาหนำ ถ้าท่านฟังกำ ได้พบพระศรีอารย์เป่นเจ้า
ขอท่านทั้งหลาย ทั้งพระเณรเถรเจ้า จ้วยอบรมอนุรักษ์ป่าไม้

หื้อมันยืนยงดำรงไว้ ซึ่งป่าไม้ของไทยพร้อมอนุรักษ์หื้อแม่น้ำสีใส
จ้วยกั่นทำไปสืบเจ้นลูกเต้าหมู่เฮาทั้งหลายเริ่มแก่เริ่มเฒ่า ขอหื้อเป่นตั๋วอย่าง
เอาไว้ที่กล่าวมานี้วจีแถลงไขผิดพลาดอันใดอภัยเต๊อะเจ้า
ขอยุติเต้านี้ เต้าอี้ก่อนแลนายเหย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางส่อง**นามสกุล** ตันเมืองใจ**นามสกุลเดิม** แจ้คำ**เชื้อชาติ** ไทย

สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๓**เดือน**พฤศจิกายน **พ.ศ**. ๒๔๘๖ **อายุ**๗๒ ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ภูมิลำเนา(บ้านเกิด)บ้านเลขที่ ๒๙๕ หมู่ที่ ๔ ชุมชนบ้านกล้วยแพะตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๐๐๐

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕๗/๑ หมู่ที่ ๒ชุมชนบ้านบ้านบุญเกิด ตำบลพระบาท อำเภอเมืองลำปางจังหวัดลำปาง ๕๒๐๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายตุ้ย แจ้คำ

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางนาม แจ้คำ

เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนพี่น้อง ๓ คน ดังนี้

๑. นายส่อง ตันเมืองใจ

๒. นายแก้ว แจ้คำ (เสียชีวิต)

๓. นางเป็ง แจ้คำ (เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล สามี นายหมื่น ตันเมืองใจ

มีบุตรชาย ๑ คนมีบุตรหญิง ๒ คน ได้แก่

๑. นางทิพวรรณ ตันเมืองใจ

๒. นายอุดม ตันเมืองใจ

๓. นางสาวฟ้าใส ตันเมืองใจ (เสียชีวิต)

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**ค่าว

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** เรียนรู้จากการอ่านหนังสือ และศึกษาด้วนตนเอง

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** ในงานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน

๔. **ผู้ได้รับการถ่ายทอดได้แก่**บุคคลทั่วไปที่ให้ความสนใจ

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่นๆ**จ๊อย,ปั๋นปอน,ร้องเพลงลูกทุ่ง

๖. **รางวัลที่ได้รับ ได้แก่**

๖.๑ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ ด้านค่าวจ๊อย ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมืองเทศบาลเมืองเขลางค์นคร” ปี ๒๕๕๖

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางส่องตันเมืองใจ

ชุมชนบ้านบุญเกิด หมู่ ๒ ตำบลพระบาท

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“ปี๋ใหม่เมือง”

ถึงเทศกาล สงกรานต์กั๋นแล้ว หรือปี๋ใหม่แก้ว ปี้นบ้านเฮาหนา
เริ่มกล๋างเดือนนี้ สิบสามเมษา วันจังขารมา ล่องลาต่องเต้า
คนจะนิยม สระผมดำเกล้า ปัดกวาดเฮือนเฮา ชะล้าง
มลทินใดใด อย่าได้ตกค้าง ไหลตวยน้ำกว้าง นที
สังขารล่องไซร้ แก่ไปแถมปี๋ เริ่มสร้างความดี วันนี้เต๊อะเจ้า
สิบสี่เมษา วันดาน้ำข้าว ฮ้องกั๋นวันเนาว์ แน่ชัด
จาวบ้านตังหลาย ขนทรายเข้าวัด ฮ่วมกั๋นก่อปั้น เจ๋ดีย์
ปักตุงเรียบร้อย ใหญ่น้อยหลากสี ต๋ามประเพณี มีมาอย่างอั้น
สิบห้าเมษา มหาฤกษ์ขั้น วันพญาวัน เลิศแล้ว
ต่างฮ่วมทำบุญ บ่ได้คลาดแคล้ว จิตใจ๋ผ่องแผ้ว ตวยมา
ฮับเอาธรรมะ พระศาสนา มาเสริมชีวา หื้อหายหม่นเศร้า
รดน้ำดำหัว คนแก่คนเฒ่า ผู้ใหญ่ตี้เฮา เคารพ
ธูปเทียนบุปผา นำมาพร้อมครบ น้ำอบน้ำแป้ง เตรียมมา
ปลดปล่อยจีวิต หมู่นกหมู่ปล๋า แอ่วขอขมา ปี้น้องจาวบ้าน
บ่าวสาวสุขสันต์ ม่วนงันเสี้ยงถ้าน ได้เล่นสงกรานต์ สาดน้ำ
ฮดน้ำเย็นใส จื้นใจ๋ยิ่งล้ำ ลดความฮ้อนอ้ำ มายแควน
พ่องฮ้อยมะลิ ห้อยคอสวมแขน พ่องฮ้อยฝากแฟน เกี้ยวกั๋นตางอ้อม
ทุกคนพร้อมใจ๋ ใส่เสื้อหม้อฮ่อม บ่มีไผยอม ขว้างละ
แผ่นดินล้านนา ถิ่นอารยะ ไผปะอวดอ้าง ชื่นชม
ฮีตเก่าเฮานั่น ดูมันเหมาะสม เขาถึงนิยม มาแอ่วมาเล่น
ต่างชาติมาหัน ปากั๋นตื่นเต้น ถึงกับตระเวน แอ่วพัก
เฮาควรภูมิใจ๋ ได้อนุรักษ์ พิทักษ์คู่บ้าน ธานี
ลืบทอดเอาไว้ อย่าได้ละหนี งานประเพณี ศักดิ์ศรีคู่บ้าน
วัฒนธรรม งดงามกู้ด้าน ของเก่าโบราณ สืบไว้
ค่าวล้านนา ม่อนข้าก๊อนไก๊ ถึงบทจะได้ จบลง
ทุกคนคง โจ๊คดีเต๊อะเจ้า เท่านี้วาดวางลงก่อน แลนายเหย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนายจันทร์**นามสกุล**ฝั้นตาเกี้ยว **เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่๕ **เดือน**พฤษภาคม **พ.ศ**. ๒๔๗๑ **อายุ**๘๗**ปี**

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๙๐ หมู่ที่ ๒ ชุมชนบ้านบุญเกิด ตำบลพระบาท อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๐๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายมูลฝั้นตาเกี้ยว(เสียชีวิต)

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางคำ ฝั้นตาเกี้ยว(เสียชีวิต)

เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนพี่น้อง ๓คน ดังนี้

๑. นายจันทร์ ฝั้นตาเกี้ยว
๒. นางมี ฝั้นตาเกี้ยว
๓. นางรัตน์ ฝั้นตาเกี้ยว

ชื่อ-นามสกุล ภรรยา นางปัน ฝั้นตาเกี้ยว

มีบุตรชาย ๕ คนมีบุตรหญิง๓ คน ได้แก่

๑. นางบัวเขียว ฝั้นตาเกี้ยว
๒. นายธัน ฝั้นตาเกี้ยว
๓. นายทอง ฝั้นตาเกี้ยว
๔. นายพร ฝั้นตาเกี้ยว
๕. นายศรี ฝั้นตาเกี้ยว
๖. นายธร ฝั้นตาเกี้ยว
๗. นายเทา ฝั้นตาเกี้ยว
๘. นางพรพรรณ ฝั้นตาเกี้ยว

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**ค่าว

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** จำจากผู้สอนแล้วเรียนรู้ด้วยตนเอง

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** ถ่ายทอดให้รุ่นลูกรุ่นหลานฟัง

๔. **ผู้ได้รับการถ่ายทอดได้แก่**คนในชุมชน

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น** ๆจ๊อย

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอยากให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจ

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนายจันทร์ ฝั้นตาเกี้ยว

ชุมชนบ้านบุญเกิด หมู่ ๒ ตำบลพระบาท

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

จ๊อย...“สระลิด สระลัก”

ปลูกไว้บ้านเหนือหลอนมันเป๋นเครือปลูกไว้บ้านใต้หลอนไผมาขอ
จะย่อมือไหว้บ่หื้อคนใดกอบเจื้อ จะตัดหนามถมไว้ขึ้นห้างเรี้ย
บ่าหื้อแม่เผิ้งมาคีดอกเปาสระลักกำพ่องเป๋นจี๋หลอนไผมาคี

จักถามต่อหน้ามันเป๋นไผไหนน้อย เวตะนาต่ำต้อย ปี้กึดเติงหา
น้ำต๋าปอย้อยบ่ามีว่างแห้งสักวันบัดเดียวเดี๋ยวนี้ปี้ผ่อปี้หัน
ศรีชิงมันไปในจาเจ้า ๆ

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางคำเหมย**นามสกุล**กันธิยะ **นามสกุล(เดิม)**วงค์แคะหล้า**เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๒๔**เดือน**มกราคม **พ.ศ**.๒๔๖๖ **อายุ**๙๓ปี
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษาไม่ได้เรียนหนังสือ
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๔๐/๒หมู่ที่ ๖ชุมชนบ้านกอกชุม ตำบลพระบาท
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ๕๒๑๐๐

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายมอบ วงค์แคะหล้า (เสียชีวิต)
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางแปง วงค์แคะหล้า (เสียชีวิต)
เป็นบุตรคนที่ ๓ในจำนวนพี่น้อง ๕คน ดังนี้
๑. นางปัด วงค์แคะหล้า
๒. นางหลวง วงค์แคะหล้า
๓. นางคำเหมย วงค์แคะหล้า
๔. นายเป็ง วงค์แคะหล้า
๕. นายจันทร์ วงค์แคะหล้า
ชื่อ-นามสกุล สามี นายปวร กันธิยะ
มีบุตรชาย ๑ คนมีบุตรหญิง๓ คน ได้แก่
๑. นางมุกดา กันธิยะ
๒. นายจำลอง กันธิยะ
๓. นางสุมาลี กันธิยะ
๔. นางสุมาลา กันธิยะ

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน**จ๊อย
๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น**เรียนรู้จากการอ่านหนังสือ และศึกษาด้วยตนเอง
๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** เคยถ่ายทอดความรู้ด้านค่าว ในประเพณีตานก๋วยสลากในชุมชน

๔. **ผู้ได้รับการถ่ายทอดได้แก่**คนในชุมชน

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ**ปั๋นปอน

๖. **รางวัลที่ได้รับ ได้แก่**

๖.๑ ได้รับรางวัลชมเชย ผู้สูงอายุสุขภาพดี ระดับอำเภอเมืองลำปาง

๖.๒ ได้รับรางวัลผู้สูงอายุดีเด่น ในงาน “ฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมือง เทศบาลเมืองเขลางค์นคร”

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางคำเหมย กันธิยะ

ชุมชนบ้านกอกชุม หมู่ ๖ ตำบลพระบาท

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

จ๊อย...“หงส์หิน” (ค่าวใช้)

กั๋นน้องเป๋นหงส์ บินบนเวหา ขออนุจาปี้เป๋นไก่น้อย
จะสับเอาตั๋ว ป้อหงส์คอสร้อยขึ้นไปบนง่ามไม้
จะสับไซ้กิ๋นบ่หื้อขางไว้ เหลือเศษได้คืนมา
น้องเอากำฮัก นี่แป๋งปากก๋าขีดเขียนแต้มผ้า หื้อหันเป่งแจ้ง
เอาน้ำต๋าแป๋งน้ำหมึกแต้ม ถึงสายลมแปงกู่ซด
เอากำเม้าแป๋งกระดาษโน้ตเอาตั๋วหมอนข้าแป๋งซอง
ฝากถึงปี้ไท้ หื้อได้ถึงถ่องอย่าได้ผิดกอง ยามผองฮักเจ้า
หลอนบ่ได้จายต๋ายเป๋นสาวเฒ่า ก่ต๋ามตี้มันบ่จ๊ด
ขอหนีไปต๋าย... สวรรคต หื้อป้นจากอัน... เป๋นคนอยู่ก่อายนัก
ฮักแล้วบ่สม ป้อแสงเดือนมนบ่สมสู่สร้างก่อนหลอนบ่ได้จาย
มานอนป้างข้าง จะต๋ายซักวัน เจ้า เจ้า ก่อนแหละนายเหย

ตำบลกล้วยแพะ

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางด้วง**นามสกุล**คำเขื่อน **นามสกุล(เดิม)** ไชยวังเย็น **เชื้อชาติ** ไทย
สัญชาติ ไทย**เกิดวันที่**๒**เดือน**กุมภาพันธ์**พ.ศ**. ๒๔๙๓**อายุ**๖๕ ปี
วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
ภูมิลำเนา(บ้านเกิด) บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ที่๒ชุมชนบ้านกล้วยแพะ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๔๕ หมู่ที่๒ชุมชนบ้านกล้วยแพะ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐
สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ รับจ้าง

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายผอง ไชยวังเย็น
ชื่อ-นามสกุล มารดา นางเลิศ ไชยวังเย็น
เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวนพี่น้อง ๔ คน ดังนี้
๑. นายปั๋น ไชยวังเย็น
๒. นางจรัส ไชยวังเย็น
๓. นางด้วง ไชยวังเย็น
๔. นางสมพิศ ไชยวังเย็น
ชื่อ-นามสกุล สามี นายจี๋น คำเขื่อน
มีบุตรชาย๒ คน ได้แก่
๑.นายกสิน คำเขื่อน
๒. นายจิระวัฒน์ คำเขื่อน

<u>ประวัติผลงาน</u>

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน** จ๊อย

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** โดยส่วนตัวชอบอ่านหนังสือที่เป็นคำเมือง ศึกษาด้วยตนเองจากหนังสือผลงานของผู้อื่นที่น่าสนใจ ฟังจากงานวัด และตอนเด็กเคยรับจ้างจ๊อยด้วย

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น**ได้ถ่ายทอดความรู้ผ่านทางการเข้าร่วมงานต่าง ๆ เช่น งานประเพณีพื้นบ้าน งานวันแม่ โดยส่งเสริมให้ผู้อื่นได้สืบสานต่อ ได้จ๊อยซอให้ลูกหลานฟัง นำผลงานของผู้อื่นมาถ่ายทอด และให้ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่สนใจ

๔. **ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่**ผู้ที่ให้ความสนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ**ค่าว, ซอ, ปั๋นปอน

๖. **รางวัลที่ได้รับได้แก่**

รองชนะเลิศอันดับ ๑ ด้านจ๊อย ในงานประเพณีปี๋ใหม่เมืองเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ประจำปี ๒๕๕๗ ณ บริเวณวัดพระเจ้านั่งแท่น ชุมชนบ้านกล้วยม่วง ตำบลกล้วยแพะ

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอยากให้ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และภาษาล้านนาไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดกันต่อไป

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางด้วงคำเขื่อน

ชุมชนบ้านกล้วยแพะ หมู่ ๒ ตำบลกล้วยแพะ

อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

จ๊อย...“ค่าน้ำนม”

คนอื่นหมื่นแสน ในแดนโลกนี้ บ่เท่าแม่เจ้า มารดา
พระคุณแม่ล้น ท่วมท้นโลก๋า เฮาได้เกิดมา เพราะแม่ดั่งอั้น
แม่ยอมทุกข์จ๋น แม่ทนอดกลั้น ยามเมื่อมีครรภ์ ลูกฮัก
แม่เตรียมปัจจั๊ย รอไว้มากนัก มุ้งหมอนผ้าอ้อม ผ้ายาง
สบู่ก๋าน้ำ ยาแก้ยาขาง แม่เตรียม ปัจจัยไว้ถ้า
เก้าเดือนป๋าย ตั๋วนายลูกหล้า เจ้าถึงออกมา จากต้อง
แม่เกือบขาดใจ๋ ปวดไฮ้ปวดฮ้อง ใจ๋จะขาดดิ้น สิ้นลม
แม่เจ็บปวดล้ำ ปวดทับปวดถม แม่บ่สิ้นลม ก็ดีเน้อเจ้า
ก่อยเลี้ยงลูกขา หน้าต๋าหล่อเบ้า ขัดไห้ฮ้องเอา บ่น้อย
ปลอบขวัญทูนหัว กลั๋วผีอี่ค้อย ลักละอ่อนน้อย นอนจา
อื่อ อือ อื่อ อื้อ หลับเหียเต๊อะหนา กลั๋วผีบินมา หาละอ่อนดื้อ
ไกว๋อู่สุดแขน อื่อ อือ อื่อ อื้อ ไกว๋จ๋นปอมือ อ่อนหล้า
แม่ฮักสายใจ๋ ใหญ่กว้างกว่าฟ้า มดแมงบ่กล้า มาราวี
แม่คอยชี้แนะ ช่วยขัดช่วยสี หื้อสิ่ง ดีดี กับลูกกับเต้า
หื้อไปศึกษา วิชาเลี้ยงเจ้า จ๋นได้ดี ชีวิต
ยามแม่แก่ตั๋ว ตามัวมืดมิด ช่วยกั๋นผ่อเฝ้า หยุกยา
คำว่าแม่ไท้ ยิ่งใหญ่นักหนา น้ำนมมารดา เปรียบค่าบ่ได้

ประวัติส่วนตัว

ชื่อนางสาวคำวัน**นามสกุล**ใจน้อย**เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย

เกิดวันที่๓**เดือน**กุมภาพันธ์**พ.ศ**. ๒๔๙๔**อายุ** ๖๔ ปี

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๒๒หมู่ที่ ๒ชุมชนบ้านกล้วยแพะ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ ๕๒๑๐๐

สถานที่ทำงานปัจจุบันประกอบอาชีพ รับจ้าง

ประวัติครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล บิดา นายมืด ใจน้อย

ชื่อ-นามสกุล มารดา นางทอน ใจน้อย

เป็นบุตรคนที่ ๔ในจำนวนพี่น้อง ๔ คน ดังนี้

๑. นางบุญ อินนั่งแท่น

๒. นางเผ้ หอมแก่นจันทร์

๓. นางสมพร อินนั่งแท่น (เสียชีวิต)

๔. นางสาวคำวัน ใจน้อย

ประวัติผลงาน

๑. **มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน** ค่าว

๒. **ประสบการณ์ชีวิต ความสนใจในการได้มาซึ่งความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น**

จากการศึกษาตามตำราหนังสือพื้นเมือง รับฟังจากคนเฒ่าคนแก่ (พ่อหนาน) เวลาไปรดน้ำดำหัวขอพรปีใหม่ และได้ความรู้จากพระสงฆ์แล้วนำมาใช้และฝึกฝนด้วยตนเอง

๓. **การถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น** ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานเวลามีงานรดน้ำดำหัว และได้ถ่ายทอดในงานประเพณีปี๋ใหม่เมืองที่ทางเทศบาลเมืองเขลางค์นครได้จัดขึ้น

๔. **ผู้รับการถ่ายทอดได้แก่**ลูกหลานและผู้ที่ให้ความสนใจ

๕. **ประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ** จ๊อย, ซอ, รำวงย้อนยุค, รำไท่เก๊ก (สามารถสอนได้)

๖. รางวัลที่ได้รับ ได้แก่

๖.๑ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ การประกวดปั๋นปอน ในงานฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมืองเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ประจำปี ๒๕๕๖

๖.๒ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ การประกวดค่าว หัวข้อ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในงานฮ่วมสืบสานป๋าเวณีปี๋ใหม่เมืองเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ประจำปี ๒๕๕๗

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอยากให้ลูกหลานสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดต่อๆ กันไป อยากให้คนรุ่นหลังหันมาสนใจและยินดีที่จะสอนอย่างเต็มใจ

❀❀ค่าว จ๊อย ซอ ❀❀

ของนางคำวันใจน้อย

ชุมชนบ้านกล้วยแพะ หมู่ ๒ ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ค่าว...“ปี๋ใหม่เมืองเหนือ”

เมื่อครบหนึ่งปี๋ พอดีแล้วไซร้ สังขารล่องได้เวียนมาธิดาต้าวไท้
เซาะไซร้เรียกหาถึงเวรแล้วกาพร้อมหน้าอยู่เฝ้าแล้วอัญเจิญเศียร
แห่เวียนออกเข้า ทุกปี๋เนอเฮาปี้น้อง ปี๋ใหม่เวียนมา ลานนาเต๊ศต้อง

บ่มีห่วงข้องอาลัย มาเถิงยามนี้ บ่มีสงสัย ขอจุ๋งฟังไป
จักไยบอกหื้อสิบสามเมษา เวียนมาอย่าดื้อ เตรียมเริ่มลงมือกั๋นแล้ว
เป๋นวันสงกรานต์ โบราณบ่แคล้ว วันปี๋ใหม่แก้วเวียนมา

ใกล้แจ้งเมื่อเจ้า เปิ้นเล่าหนักหนา สังขารล่องมา ไผอย่าตื่นเต้น
อาบน้ำดำหัว อย่ามัวแต่เล่นน้ำส้มป่อยเย็นลูบไล้
แถมวันถัดมา สิบสี่เมษานั้นไซร้ โบราณว่าไว้วันเนาว์

พอถึงวันนี้ บ่มีหมองเหงา ปี้น้องหมู่เฮา หยอกเย้ากั๋นเล่น
จ้วยกั๋นขนทราย เรียงรายเป๋นเส้น จ้วยกั๋นบำเพ็ญเคร่งครัด
เตียวกั๋นเรียงราย ขนทรายใส่วัด เปื้อจักก่อตั้งเจ๋ดีย์

ทำมาเมินแล้วผ่องแผ้วสดศรี เป๋นประเพณี บ่มีหม่นเศร้า
เตรียมทำอาหาร คาวหวานและข้าว เปื้อจักนำเอาไปวัด วันพญาวัน
จวนกั๋นเร่งรัด เข้าวัดเปื่อจะได้ทำบุญ ใส่บาตรหยาดน้ำ บุญก้ำอุดหนุน

เปื้อหื้อเป๋นทุน ก้ำจุนภพหน้าตานจ่อตานตุง หมายมุ่งแก่กล้า
หื้อมีโภคาลาภะ เรื่องประเพณีบ่ดีเลิกละ ไผป๊ะอวดอ้างชมเชย
ฮีตเก่าเฮานั้นจ้วยกั๋นเปิดเผยไผตี้บ่เกยจ้วยเอ่ยอวดอ้าง

เผยแพร่กั๋นไป หื้อได้แผ่กว้าง จ้วยกั๋นทุกตาง พร่ำพร้อม
เฮาล้านนาไทยจิตใจ๋หลั่งน้อม จิตใจ๋โอบอ้อมอารี คนเมืองเฮานั้น
ยึดมั่นศักดิ์ศรี ถือประเพณี ขอดีถูกต้อง ขอจ้วยส่งเสริม

เพิ่มเติมเสริมหย้อง ประคับประคองเอาไว้ขอเจิญทุกคน
ดิ้นรนเซาะไซร้ ตึงเหนือตึงใต้สัมพันธ์จ่วยอนุรักษ์ปกปักป้องกั๋น
สิ่งตี้สำคัญจ้วยกั๋นอวบอุ้มปี๋ใหม่เมืองเหนือจ้วยเหลือเตื่อมตุ้ม

ขออย่าละตุมขว้างซัด สามัคคีธรรม น้อมนำรวบรัด
ประวัติเก่าเกื้อโบราณ จ้วยกั๋นแต้ ๆ เผยแพร่ประสาน จ๋ำศีลกิ๋นตาน
เบิกบานทั่วหน้า หื้อประเพณี ของดีเจ้าข้า จ้วยกั๋นฮักษาไปเต๊อะ

ต๋ามตี้อู้มาบ่จ๋าเลอะเทอะ ขอหื้อโปรดเต๊อะอภัยแล้วตั๋วม่อนไท้
ก่จักได้ป๋งขอลวดวางลงเต้านี้ เต้าอี้ ก่อนแล....

บรรณานุกรม

สิรินุช วงศ์สกุล และ บุญยิ่ง กันธวงศ์. โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา (พิมพ์ครั้งที่ ๑) : บริษัทนพบุรีการพิมพ์ จำกัด

https://www.gotoknow.org/posts/๑๓๙๑๙๕(วันที่สืบค้นข้อมูล:๕สิงหาคม ๒๕๕๘)

http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich(วันที่สืบค้นข้อมูล:๕ สิงหาคม ๒๕๕๘)

http://www.ipesp.ac.th/learning/thaistory/content1.html(วันที่สืบค้นข้อมูล: ๕ สิงหาคม ๒๕๕๘)